

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

Filozofická
fakulta

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Japonští skrytí křesťané

Japan's Hidden Christians

Vypracovala: Michaela Pražáková

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Dita Nymburská, Ph.D.

OLOMOUC 2016

Prohlášení o samostatnosti

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne.....

Podpis.....

Anotace

Práce se zabývá japonskými skrytými křesťany, okolnostmi vzniku těchto skupin, kulturními zvyklostmi a životem skrytých křesťanů v době Edo (1603–1868). Dále se zaměřuje na náboženský systém skrytých křesťanů. V úvodní kapitole podává výklad situace v Japonsku v období Edo, působení misionářů na území Japonska a vznik křesťanských skupin s názvem „skrytí křesťané“ neboli *kakure kirišitan*. V dalších kapitolách práce vysvětluje, čím lze charakterizovat *kakure kirišitan*, popisuje jejich život v Japonsku v období Meidži a náboženský systém. V závěrečné kapitole se práce zaměřuje na skryté křesťany dnešní doby v Japonsku. Cílem práce je podat přehlednou charakteristiku této náboženské skupiny, poskytnout vhled do problematiky katolického náboženství v Japonsku a podat přehled o událostech z doby Edo, Meidži i současnosti, které souvisejí s japonskými skrytými křesťany. Vychází najevo, že japonští skrytí křesťané existují dodnes, i když je již podmínky nenutí k tomu, aby se skrývali. Pro práci je využívána převážně teoretická literatura, které vychází z výzkumů a studií zabývajících se tématem japonských skrytých křesťanů.

Klíčová slova: skrytí křesťané, kakure kirišitan, Kjúšú, křesťanství, tradice, náboženství

Počet stran: 46

Počet znaků: 71 537

Počet titulů použité literatury: 27

Počet příloh: 0

Poděkování

Děkuji Mgr. Ditě Nymburské, Ph.D. za podporu při psaní této bakalářské práce, za její ochotu, trpělivost a cenné připomínky. Tímto bych taktéž chtěla poděkovat Mgr. Jaroslavu Havlíčkovi, Ph.D. za doporučení literatury k práci a podporu.

Obsah

1	Situace v Japonsku v období Edo.....	9
1.1	Vztah Japonska k cizím zemím	9
1.2	Omezení styků s cizinci	11
1.3	Misionářská činnost v Japonsku	13
1.4	Působení Františka Xaverského.....	18
1.5	Působení Alessandra Valignana	19
1.6	Procesy s misionáři a vyznavači křesťanské nauky	21
2	Skrytí křesťané v období Meidži.....	24
2.1	Terminologie	24
2.2	Začleňování kakure kirišitan do novodobé japonské společnosti.....	25
2.3	Uchovávaní tradic.....	27
2.3.1	Vztah k Panně Marii.....	28
2.3.2	Vztah k mučedníkům a svatým	29
3	Věřouka skrytých křesťanů	30
3.1	Náboženský systém tajných křesťanů.....	30
3.1.1	Nandogami	33
3.1.2	Funkce a instituce	35
3.1.3	Svátosti a zvyky.....	39
3.1.4	Spisy a modlitby	43
3.1.5	Kalendář	45
4.	Situace dnes.....	47
4.1.	Ikicuki a Gotó	49
4.2.	Nagasaki - Kašijama	50

Ediční poznámka

V práci jsou používány japonské výrazy v české transkripci. Do textu jsou vkládány výrazy také v japonské podobě, aby nezabíraly mnoho místa v poznámkách pod čarou. Japonská jména jsou uváděna v japonském pořadí, tedy příjmení a jméno. V práci jsou pro skryté křesťany dále používány názvy *kakure kirišitan* nebo tajní křesťané. Kurzívou jsou psány všechny japonské termíny související s naukou skrytých křesťanů a jejich překlady. Pokud není uvedeno jinak, u citovaných textů se jedná o vlastní překlady z anglického a japonského jazyka.

Úvod

Bakalářská práce s názvem Japonští skrytí křesťané je věnována problematice tajných křesťanských bratrstev, která mají svůj počátek již v období Edo 江戸 (1603–1868). Pojem *kakure kirišitan* 隠れキリシタン používaný v této práci znamená v doslovném překladu „skrytí křesťané“. Jedná se o japonské vyznavače katolické nauky, kteří tajně provozovali svou náboženskou praxi v Japonsku i po zákazu křesťanství, který nastal v roce 1630. Skrytí křesťané se snažili se o udržování vlastních křesťanských tradic.

Náboženský a kulturní systém skrytých křesťanů je spojením západní křesťanské nauky a japonského pojetí náboženství. Věrouka skrytých křesťanů získala svůj osobitý ráz především kvůli nutnosti skrývání a přetvoření původní nauky, kterou do Japonska přivezli misionáři z Portugalska, Španělska a Holandska.

Japonští skrytí křesťané si zachovali své zvyky díky předávané ústní tradici. Jedná se z části o specifickou formu lidového náboženství, a z části o druh katolické nauky. *Kakure kirišitan* byli od sebe v jednotlivých komunitách odděleni, a byli vzdáleni i od katolického duchovenstva. Věrouka skrytých křesťanů byla v různých oblastech Japonska mírně odlišná. Skrytí křesťané neměli většinou ani přístup ke křesťanským náboženským knihám, ze kterých by se mohli učit, a především ani k Bibli. Používali vlastní spisy založené na ústní tradici. Není pochyb o tom, že tato okolnost byla důležitou příčinou odlišnosti nauky skrytých křesťanů od tradiční katolické nauky.

Ze skutečnosti, že křesťanství vzniklo v odlišném kulturním prostředí, a uchytilo se v Japonsku později než buddhismus nebo šintoismus, vyplývá, že náhled na něj byl jiného charakteru, než tomu bylo u šintoismu či buddhismu. Z těchto důvodů bylo křesťanství v Japonsku vnímáno vždy jako částečně cizí náboženství, které má kořeny v odlišném kulturním prostředí. Prvopočátky křesťanství v Japonsku se nazývají „křesťanské století“, křesťanství se totiž

v Japonsku udrželo téměř 100 let (1549–1637). Počátek křesťanské nauky v Japonsku se datuje do období roku 1549 s příjezdem a působením křesťanských misionářů, převážně jezuitů a františkánů z Portugalska, Španělska a Holandska. Zpočátku byly misie v zemi úspěšné, ale později bylo křesťanství v Japonsku oficiálně zcela zakázáno. Misionáři se však i přesto snažili pokračovat v šíření nauky. Byli však stíháni a mučeni, a s nimi také Japonci, kteří byli obráceni na křesťanství. I přes snahu o vymýcení křesťanství z Japonska se však někteří japonští křesťané nevzdali své víry a pokračovali ve své nauce tajně. Tito křesťané jsou nazýváni skrytí křesťané. *Kakure kirišitan* si udrželi své tradice i přesto, že byl zákaz křesťanství v Japonsku zrušen. Ke zrušení zákazu křesťanství a konci období izolace došlo v éře Meidži 明治, která se datuje do období let 1868–1912. I po rozšíření křesťanství v zemi zůstali však *kakure kirišitan* samostatnou oddělenou skupinou s vlastními zvyky a náboženským systémem.

Nezbývá než se zamyslet, jak je možné, že japonští skrytí křesťané mohli přežít s očividným úspěchem staletí pronásledování a udržet si v něm své náboženské tradice. Z jakého důvodu zůstali skrytými křesťany i po oficiálním konci pronásledování? V jakém měřítku se daly komunity skrytých křesťanů považovat za tajné? Práce se na tyto otázky snaží hledat odpovědi.

Cílem práce je také představit způsob, jakým bylo křesťanství v Japonsku přijímáno. Práce popisuje problémy, se kterými se setkávali Japonci a misionáři kvůli své víře během období zákazu křesťanství. Práce má za úkol také ukázat, nakolik byli *kakure kirišitan* schopni svou nauku přenést do současnosti.

1 Situace v Japonsku v období Edo

Období Edo 江戸時代¹ (1603–1868) se časově řadí do japonského středověku a začátku novověku. Japonsko si v těchto časech prošlo etapou známou pod názvem „sakoku“ 鎖国² (1635–1854), země se uzavřela světu, zejména však evropským vlivům. Jednalo se o opatření šógunátu³, jehož hlavním cílem bylo zamezení průniku cizím vlivům, udržení vlastních kulturních tradic, a mimo jiné i nezávislost na poli politickém.⁴ Tato politika izolace, kterou zavedl šógunát v čele s prvním šógunem Tokugawou Iejasuem 徳川家康 (1543–1616)⁵, trvala více než 200 let.

1.1 Vztah Japonska k cizím zemím

V době před izolací země, kdy se dalo Japonsko jako takové stále považovat za relativně otevřené světu, do země přijížděli cizinci s různými záměry, ať už se jednalo o misijní činnost, či obchod. Španělsko, Portugalsko a Holandsko otvíraly Japonsku možnosti k obchodování. Tyto země byly známé svým křesťanským vyznáním, šíření křesťanství bylo proto přirozeným důsledkem obchodních styků s provinciemi, ve kterých byly misie povoleny tamními vládci (*daimjó* 大名⁶). Křesťanství začínalo získávat na své popularitě mezi venkovským obyvatelstvem kromě jiného i díky činnosti malých skupin františkánských misionářů, které se vyznačovaly poskytováním lékařských služeb a dobročinnou aktivitou.⁷

Čínská dynastie Ming (1368–1644) omezovala obchod s Japonskem kvůli pirátům, a tak se pro Japonce jevílo výhodným, že se jim otevřely možnosti

¹ „Edo džidai“

² „národní izolace“

³ Vojenská vláda fungující na principu údržby půdy, působící v rámci císařského systému vlády. Viz REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, str. 46

⁴ Viz BOHÁČKOVÁ, Libuše. Úvod. In: ENDÓ, Šúsaku: *Mlčení*. Vyšehrad, Praha 1987, str. 7

⁵ Japonský šógun, který získal titul poté, co ustavil šógunát Tokugawa (1603 – 1868).

⁶ Osobní vazal císaře a nezávislý pán určité provincie.

⁷ Viz WERNER, Karel. *Náboženské tradice Asie: od Indie po Japonsko: s přihlédnutím k Přednímu východu*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, str. 430

v obchodování i s jinými zeměmi. Portugalci v roce 1553 smlouvali s vládními úředníky v Kuang-tungu⁸, získali tak později povolení kotvit v přístavu Macao a mimo jiné i obchodovat. „Rozvinul se výměnný obchod a roku 1556 dostali kupci svolení zřídit obchodní stanici v Macau, odkud směli dvakrát do roka vyplouvat za obchodem.“⁹ V roce 1557 se Portugalci poté, co získali toto povolení, stali prostředníky obchodu mezi Čínou a Japonskem.¹⁰ V japonském válečnictví tehdy našla díky obchodu své místo nová zbraň – mušketa. Z japonských dolů se vyváželo stříbro, oproti tomu například surové hedvábí, keramika nebo hedvábné tkaniny se dovážely z Číny. Ve městě Hirado v prefektuře Nagasaki byla také založena obchodní faktorie.¹¹

Portugalci byli v Japonsku zpočátku úspěšní¹², vytvořili první sociální instituce, podpory se dočkali i ze strany Ody Nobunagy 織田信長¹³ (1534–1582). Byl fascinován exotickými dary, které s sebou dovezli, například vlněnými tkaninami, a dále především jejich vzdělaností. Kladný postoj k misionářům ze strany Ody byl zapříčiněn mimo jiné i jeho antipatiemi vůči buddhistickému kléru. Buddhističtí mniši totiž představovali až moc nebezpečnou vojenskou i světskou moc.¹⁴ Buddhistické kláštery byly využívány ke kontrole vazalů, mnichové spolupracovali se šóguny už od doby Kamakura (1185–1333). Bylo třeba dostat buddhistické instituce pod kontrolu, aby světská moc chrámů příliš nepřerostla.¹⁵ Jednou z takových institucí byl například chrámový komplex na hoře Hiei.

⁸ Kuang-tung byl provincií v Číně a dnes se jedná o nejlidnatější provincii v Čínské lidové republice.

⁹ WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 74

¹⁰ Viz BOHÁČKOVÁ, Libuše. Úvod. In: ENDÓ, Šúsaku: *MLčení*. Vyšehrad, Praha 1987, str. 8

¹¹ Viz REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, str. 90

¹² Blíže kapitola 1.3: „Misionářská činnost v Japonsku“

¹³ Jeden z nejvýše postavených mužů v Japonsku; „daimjó“ – během období Sengoku (1467–1603).

¹⁴ Viz REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, str. 78–79

¹⁵ Viz EARTHART, H. B. *Náboženství Japonska. Mnoho tradic na jedné svaté cestě*. San Francisco: Harper, 1993, str. 59

1.2 Omezení styků s cizinci

Šógunát zpočátku podporoval aktivity cizinců na území Japonska, dokud se jednalo pouze o náboženskou činnost, ale postupem času se ukázalo, ať už ze zmínek o jezuitském působení v cizích zemích nebo z vlastního jednání jezuitů, že tito misionáři byli „mistry politických intrik“¹⁶. O Portugalcích byly rozšiřovány pomluvy, že podněcují vzpoury, organizují ve své zemi královraždy a touží po penězích. I křesťanství se tak začalo jevit jako cizí a zdeformované náboženství, které ohrožuje japonskou morálku. Buddhističtí kněží kvůli těmto pomluvám měli snazší cestu k obnovení svého vlivu.¹⁷ Styky s Portugalci tak byly postupně potlačovány. „Vzájemná pouta mezi japonskými křesťany a jejich oddanost vzdálenému, neznámému papeži však nakonec vedla k tomu, že japonští politici vůdci začali pohlížet na křesťanství jako na potenciální podvratný živel.“¹⁸ Byl také zaveden systém *danka seido* 檀家制度¹⁹, který byl založen na principu přihlášení japonských domácností pod určitý buddhistický klášter. Buddhističtí kněží tímto způsobem kontrolovali obyvatelstvo.²⁰ Systém *danka seido* fungoval v Japonsku více než 200 let. Své povahy kontroly křesťanství nabyl po Šimabarském povstání²¹ v roce 1638. Jelikož byl vládou vyžadován přehled o náboženské loajalitě, každá rodina se musela hlásit k určitému buddhistickému chrámu a informovat o každém narození dítěte, úmrtí, sňatcích i změnách adresy. Tato příslušnost k chrámům byla dědičná v rámci rodin. Chrám totiž vykonával pohřební obřady za všechny zemřelé členy rodiny.²²

V roce 1587 byl neočekávaně vydán edikt *Bateren cuihórei* 伴天連追放令, který měl omezit působení jezuitů v zemi.²³ Byl vydán 25. července a vypovídal

¹⁶ WERNER, Karel. *Náboženské tradice Asie: od Indie po Japonsko: s přihlédnutím k Přednímu východu*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, str. 431

¹⁷ Viz WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 127

¹⁸ REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, str. 77

¹⁹ Také nazýván „džidan seido“

²⁰ Viz MULLINS, Mark. *Christianity Made in Japan: A Study of Indigenous Movements*. Honolulu: Hawaii University Press, 1998, str. 7

²¹ Blíže kapitola 1.6 Procesy s misionáři a vyznavači křesťanské nauky

²² Viz EARHART, H. B. *Náboženství Japonska. Mnoho tradic na jedné svaté cestě*. San Francisco: Harper, 1993, str. 60

²³ Viz ZOUFALÝ, Jan. *PRONÁSLEDOVÁNÍ KŘEŠŤANŮ V JAPONSKU SE ZAMĚŘENÍM NA OBDOBÍ 1549–1715*. Olomouc, 2011. Dostupné z: <https://theses.cz/id/9w9wuw/00065361-286862475.pdf>. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci; str. 36

z Japonska všechny *padre* (kněze). Lze předpokládat, že důvodem náhlého vydání ediktu Tojotomi Hidejošim 豊臣秀吉 (1536–1598)²⁴ bylo zjištění o velkém vlivu křesťanských kněží na Kjúšú.²⁵ V roce 1593 Tojotomi Hidejoši zmírnil svůj rozkaz a oficiálně povolil křesťanství v Japonsku. Jezuité byli v zemi trpěni, pokud nezpůsobovali závažnější problémy. Dokonce jim byly později darovány pozemky v okolí Kjóta a do země přijížděly i již zmíněné františkánské řády ze Španělska. Františkáni a jezuité se však dostávali do vzájemných konfliktů, a každý z řádů se snažil pro svou nauku získávat věřící z řad obyvatel Japonska.²⁶

Roku 1596 ztroskotala loď San Felipe u ostrova Šikoku při své plavbě směrem do Acapulka.²⁷ Japonští vojáci začali zabavovat vše, co loď přivázela, ale kapitán lodi s jejich jednáním nesouhlasil a snažil se situaci řešit tak, že vyslal dva španělské obchodníky a dva františkány do Kjóta za Tojotomi Hidejošim, aby mu o události pověděli. Hidejoši se v důsledku této události dozvěděl od svého rádce o koloniích, které si Portugalci a Španělé vytvořili na Filipínách, v Peru a v dalších zemích poté, co prováděli v zemi misionářskou činnost.

V reakci na tuto událost Hidejoši znovu vydal vyhošťovací edikt namířený proti misionářům. Toto nařízení bylo ale již vynucováno násilím. Výstrahou pro cizince, kteří by se chtěli pokusit porušit usnesení, byla poprava 26 křesťanů v roce 1597 v Nagasaki. Jednalo se o ukřižování šesti františkánských mnichů, 17 noviců a tří jezuitských řeholních sluhů.²⁸

Zájem o udržování kontaktů s Portugalskem oslabily i rozvíjející se obchodní styky s Nizozemci a Angličany.²⁹ Ať už Nizozemci či Angličané, ani jeden z těchto národů nebyl natolik ortodoxní v křesťanské nauce, jako Portugalsko. I přes omezování a protikřesťanské edikty však v Japonsku stále rostl

²⁴ Japonský vojevůdce a generál ve službách Ody Nobunagy; dokončil sjednocení Japonska v roce 1593.

²⁵ Viz ELISONAS, Jurgis. „Christianity and the daimyo.“.In: The Cambridge History of Japan: Early Modern Japan. Ed. John Whitney Hall. New York: 1991; Cambridge University Press, str. 362

²⁶ Tamtéž, str. 364

²⁷ Viz WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 127

²⁸ Viz ELISONAS, Jurgis. „Christianity and the daimyo.“.In: The Cambridge History of Japan: Early Modern Japan. Ed. John Whitney Hall. New York: 1991; Cambridge University Press, str. 364

²⁹ Viz BOHÁČKOVÁ, Libuše. Úvod. In: ENDÓ, Šúsaku: *Mlčení*. Vyšehrad, Praha 1987, str. 15

počet vyznavačů křesťanství. Ve dvacátých letech 17. století jich bylo přibližně 200 000.³⁰

V roce 1630 bylo křesťanství zakázáno zcela. V témže roce byl také vydán „Kaneiský edikt“, který zakazoval dovážení knih propagujících křesťanství z Evropy a Číny do Japonska.³¹ Důvodem byl panující strach z toho, aby se křesťanství dále nerozšiřovalo po Japonsku. Zákaz byl uvalen i na čínské knihy, které obsahovaly zmínky o křesťanství. Po Šimabarském povstání Japonsko zcela ukončilo kontakty s Portugalskem. Také Holanďané byli Japonci upozorněni, aby nepřevážovali na svých lodích křesťanské misionáře, kteří se snažili dostat do Japonska.

Dalším z důsledků zákazu bylo zrušení obchodní faktorie ve městě Hirado. V případě, že by chtěli Holanďané připlout do Japonska, museli přijíždět výlučně na umělý ostrov Dejima v Nagasaki.³² Japonská vláda se tímto opatřením snažila kontrolovat nežádoucí šíření křesťanství. Také Japonci byli omezeni ve výjezdu z Japonska. Do země měli přístup pouze Korejci, a to konkrétně na Cušimu, a Nizozemci a Číňané do Nagasaki.³³ Cizinci však nesouhlasili s omezením spojení s Japonskem, a snažili se hledat vlastní cesty, jak obejít zákaz. Navzdory zákazu Portugalsko vyslalo v roce 1640 do Japonska poselstvo s žádostí o obnovu vztahů. Japonci však následně dokázali, že zákaz vjezdu cizinců do země myslí skutečně vážně, a nebojí se bránit vlastními způsoby. 61 členů poselstva z Portugalska bylo popraveno.³⁴

1.3 Misionářská činnost v Japonsku

K japonským břehům začínali přijíždět misionáři již v 16. století, a to s úmyslem rozšiřovat své učení. Tímto aktem začalo „křesťanské století“

³⁰ Viz Římsko-katolická církev v Japonsku. In: *Japonská studia: portál japonských studií* [online]. Olomouc [cit. 2016-01-27]. Dostupné z: http://wiki.japonstina.upol.cz/index.php/%C5%98%C3%ADmsko-katolick%C3%A1_c%C3%ADrkev_v_Japonsku

³¹ Viz REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, str. 90-92

³² Tamtéž, str. 91

³³ Viz BOHÁČKOVÁ, Libuše. Úvod. In: ENDÓ, Šúsaku: *Mlčení*. Vyšehrad, Praha 1987, str. 16

³⁴ Tamtéž, str. 15-16

v Japonsku, které se datuje v letech 1549–1639. Japonci pro cizince začali používat přezdívku *Jižní barbari*, neboli *nanban* 南蛮 původně převzatou od Číňanů, kteří měli také zkušenost s portugalskými misionáři. Tuto přezdívku cizinci získali díky způsobu, jakým byli přijímáni vládou, a především obyvatelstvem. Byli totiž vnímáni jako cizí lidé s odlišnými zvyky, které Japonci považovali za barbarské.³⁵

Do Japonska přijížděli z křesťanských misionářských skupin především jezuité, a později také františkáni. Jednalo se o křesťanské řády převážně z Portugalska. Jezuité podporovali vzdělání i umění, mezi nejpodstatnější jezuitské aktivity patřila činnost kazatelská a pedagogická. Mariánské kongregace³⁶, které se začaly rozšiřovat po Japonsku, byly sítěmi laických křesťanských společenstev a bratrstev, skrz které mohlo Tovyřstvo³⁷ šířit svůj morální vliv. Jiný název pro mariánské kongregace byla také bratrstva, a v těchto společenstvích se věřící scházeli, aby mohli sdílet svou nauku a víru. Jednalo se tedy o náboženské i společenské spolky, které sloužily k upevňování víry i komunity věřících. Pořádání různých oslav v období svátků nebylo v těchto kongregacích výjimkou. „Jejich členy nabádali ke zpytování svědomí, šíření specifických forem zbožnosti, získávání vlivných příznivců, ale usilovali i o začleňování elit do práce ve prospěch okrajových skupin společnosti.“³⁸ Prostřednictvím odkazu k Panně Marii mohli jezuité zpřístupňovat nauku i méně vzdělaným lidem. Panna Marie byla pro svou roli matky také blízká ženám. I když jezuité nebyli na mnoha místech světa nejvýznamnější křesťanskou misíí, lze o nich tvrdit, že se jednalo o misii, která šířila nauku rychleji než kterákoliv jiná.³⁹

Jezuité zakládali mimo jiné i *konfraternity*. Jednalo se o řádové organizace neboli církevní bratrstva. Tyto spolky byly zakládány v místech křesťanských komunit. Jejich funkcí byla stejně jako u mariánských kongregací podpora víry,

³⁵ Viz BOHÁČKOVÁ, Libuše. Úvod. In: ENDÓ, Šúsaku: *MLčení*. Vyšehrad, Praha 1987, str. 13

³⁶ Pojmenování těchto spolků vychází ze jména Panny Marie.

³⁷ Tovyřstvo Ježíšovo je jiným názvem pro jezuitu.

³⁸ WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 61

³⁹ Tamtéž, str. 78

ale taktéž i ochrana životů křesťanů v době zákazu křesťanství.⁴⁰ *Konfraternity*, jinak nazývány také *sodality*, byly organizovány v malých i ve velkých skupinách. Menší skupina čítala přibližně 50 lidí. Do této skupiny patřili mužští věřící se svými manželkami a dětmi. Větší skupiny čítaly 500 až 600 lidí a byly složeny z několika menších skupin. Hlavním úkolem těchto institucí bylo především podporovat charitu a pastorální práci, a dále shromažďovat a distribuovat dary. Menší i větší skupiny byly řízeny dvěma vedoucími, hlavním, který se nazýval *ójo* 大家 a zastupujícím, který byl pojmenováván *kójo* こう家. Byli většinou voleni ze starších členů vesnice. Jedna ze starších žen měla za úkol dohlížet na charitativní práci žen. Otázka volby do úřadů a přijetí uchazečů do *konfraternit* byla řešena mezi kněžími a vedoucími. Členové žili zbožně, navštěvovali nemocné a chudé, a pomáhali s evangelizací. Setkávání probíhalo v soukromých domech, jelikož kostely byly postupně během pronásledování křesťanů v Japonsku ničeny. Členové se scházeli kvůli čtení zbožných textů a společným modlitbám. Tyto aktivity prohlubovaly individuální víru i skupinovou solidaritu mezi křesťany.⁴¹

V Japonsku působili kromě jezuitů taktéž františkáni. Byli to příslušníci katolického řádu, kteří spolupracovali se španělskými obchodníky. Usídlili se ve východním Japonsku. Do země přijeli v devadesátých letech 16. století. Jsou známí především pro své mučednictví, které byli nuceni v Japonsku podstoupit. Zpočátku žila většina františkánů v Japonsku klidně, a snažila se o rozšiřování vlastní nauky, ale po krátké době bylo mnoho z nich kvůli zákazu křesťanství zatčeno a deportováno do Nagasaki, kde na začátku roku 1597 proběhla poprava 26 františkánů ukřižováním a upálením. Jednalo se například o mučedníka Pavla Mikiho a další františkány s jejich učedníky.⁴²

Misionáři v Japonsku se kromě rozšiřování učení věnovali i obchodu. Vytvořili různé sociální instituce, nemocnice i školy. V tomto ohledu lze jejich

⁴⁰ Viz KASAHARA, Kazuo, Paul MCCARTHY a Gaynor SEKIMORI. *A History of Japanese religion*. Tokyo: Kosei Pub., 2001, str. 437

⁴¹ Tamtéž, str. 438

⁴² Viz ZOUFALÝ, Jan. *PRONÁSLEDOVÁNÍ KŘESŤANŮ V JAPONSKU SE ZAMĚŘENÍM NA OBDOBÍ 1549–1715*. Olomouc, 2011. Dostupné z: <https://theses.cz/id/9w9wuw/00065361-286862475.pdf>. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci; str. 42

působení považovat za kladné. Postupně vzniklo na 200 jezuitských škol. Pro příklad můžeme uvést jezuitskou kolej ve Funai, noviciát⁴³ v Usuki, nebo také přípravné školy v Arimě a Azuči.⁴⁴

Vliv misionářů se projevilo i ve vyšších kruzích japonské společnosti. *Daimjóové*⁴⁵ začali přijímat křesťanství z důvodu představy o snazším obchodním styku s cizími zeměmi. *Daimjó Ómura Sumitada* 大村純忠 (1533–1587)⁴⁶ roku 1563 přijal křesťanství a přijal nové jméno *Dom Bartolomea*. Během několika let konvertovalo ke křesťanství dalších 20 000 Japonců na jeho panství, ať už z důvodů upřímného zaujetí nebo politického nátlaku.⁴⁷ Pokud totiž některý z *daimjóů* konvertoval k určité nauce, museli podle jeho příkladu přestoupit k nauce i všichni obyvatelé na jeho panství bez ohledu na původně vyznávanou víru.⁴⁸

Další *daimjóové* jako například Gamó Udžisato 蒲生氏郷 (1556–1595), Koniši Jukinaga 小西行長(1555–1600) a Kuroda Jošitaka 黒田孝高(1546–1604) konvertovali ke křesťanství na konci šedesátých let 16. století často z důvodů touhy po materiálním zisku, a také s cílem postavit se do opozice vůči představitelům buddhistických škol.⁴⁹ Kuroda byl pokřtěn pod jménem *Don Simeon*, Kuniši pod jménem *Agostinho*.

Po znovunastolení stability v Japonsku se však katolický vliv začal jevit jako hrozba politickému pořádku. Panovala totiž obava z přílišného rozpínání cizích mocností na japonském území a strach z toho, že by misionáři mohli v případě válečného konfliktu přimět lid, aby byl nakloněn cizincům.⁵⁰

Křesťanské misie se dostávaly do konfrontací s vládoucí třídou v Japonsku, tedy s šógunem i s císařem, nejen v průběhu pronásledování, ale

⁴³ Budova, ve které žijí novicové, kteří se připravují na vstup do řeholního společenství.

⁴⁴ Viz BOHÁČKOVÁ, Libuše. Úvod. In: ENDÓ, Šúsaku: *Mlčení*. Vyšehrad, Praha 1987, str. 12

⁴⁵ *Daimjó* (大名) byl členem japonské vysoké šlechty, jednalo se o pána určité provincie.

⁴⁶ Z provincie Hizen (Kjúšú); první pokřtěný *daimjó*.

⁴⁷ Viz WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 125

⁴⁸ Viz REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, str. 88

⁴⁹ Viz WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 127

⁵⁰ Viz EARTHART, H. B. *Náboženství Japonska*. Mnoho tradic na jedné svaté cestě. San Francisco: Harper, 1993, str. 59-60

i v období, kdy byla křesťanská víra tolerována. Nestálost politického vedení byla jedním z hlavních problémů. Například již v roce 1564 císař Ogimači 正親町天皇 (1517–1593)⁵¹ vyhnal misionáře z Kjóta, ale v roce 1569 jim byl umožněn návrat zpět díky Odu Nobunagovi. Je otázkou, co vedlo císaře k vyhoštění misionářů. Jednou z pravděpodobných variant byly možné osobní antipatie vůči misionářům. V roce 1587 misionáře z Japonska vykázal Tojotomi Hidejoši. Považoval totiž křesťanství za „podvratný živel“⁵². Tokugawa Iejasu, i když mu bylo zpočátku křesťanství lhostejné, se postupem času vůči křesťanství a misionářům vymezil, a vydal několik protikřesťanských ediktů. Ve vyhošťovacím ediktu z roku 1614 označil šógun křesťanství za zlé učení a misionáře za nepřátele.⁵³ Misionáři měli povinnost v důsledku tohoto ediktu vypracovat jmenné seznamy *dódžuku*⁵⁴, bratří i otců. Lidé, kteří se angažovali v misijní činnosti, byli zatčeni a dopraveni do Nagasaki. Mnoho misionářů však zůstalo v zemi i po vydání ediktu ilegálně.⁵⁵

Ke křesťanství za dobu prvních třiceti let působení misionářů v Japonsku konvertovalo více než 100 000 Japonců.⁵⁶ V roce 1602 byli na kněze vysvěceni první dva japonští věřící. V roce 1606 už sloužili v Nagasaki tři faráři, a do šesti let bylo v Japonsku deset domácích kněží, z nichž polovina byla nižších úřadů. K vysvěcení japonských věřících došlo během působení Alessandra Valignana, křesťanského misionáře působícího v Japonsku.⁵⁷ Největšího rozmachu dosahovalo křesťanství v Japonsku právě v této době, tedy mezi léty 1600 až 1614.

⁵¹ „Ogimači tennó“ - 106. císař Japonska.

⁵² REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, str. 90

⁵³ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 5

⁵⁴ Blíže kapitola 1.4. Působení Františka Xaverského

⁵⁵ Viz ZOUFALÝ, Jan. *PRONÁSLEDOVÁNÍ KŘESŤANŮ V JAPONSKU SE ZAMĚŘENÍM NA OBDOBÍ 1549–1715*. Olomouc, 2011. Dostupné z: <https://theses.cz/id/9w9uwu/00065361-286862475.pdf>. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci; str. 48

⁵⁶ Viz Alessandro Valignano and the Restructuring of the Jesuit Mission in Japan, 1579– 1582. In: HOEY III, Jack B. *Eleutheria* [online]. 2010 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=eleu>, str. 23

⁵⁷ Viz C.R.Boxer, *The Christian Century in Japan, 1549-1650*. Manchester: Carcanet Press Limited, 1993, str. 226

1.4 Působení Františka Xaverského

Nejznámějším misionářem působícím v Japonsku byl František Xaverský (1506–1552). Jednalo se o baskického jezuitu, jehož vztah k Japonsku byl kladného charakteru. Je to patrné ze zpráv, které psal do Španělska. Xaverský připlul do Japonska 15. 8. 1549 z Číny, předchozího místa svého působení.⁵⁸ Usídlil se v Kagošimě v provincii Sacuma.

František Xaverský na základě zjednodušení výkladu školy *Šingon* 真言宗⁵⁹ vycházející z esoterického učení *mikjō* 密教⁶⁰ a ze spisů s názvem „Sútra Velkého zářivého“ *Dainičikjō* 大日經 a z „Diamantové sútry“ *Kongóčokjō* 金剛頂經, považoval buddhu Dainičiho 大日如来⁶¹ za japonské pojmenování pro křesťanského Boha. Kvůli tomuto omylu došlo ze strany Japonců k nesprávnému pochopení křesťanské nauky.⁶² „...použil v japonštině pro překlad slova Bůh výrazu *dainiči*, který bohužel znamená spíš cosi jako 'síla osobní moudrosti, jež osvěcuje vesmír'. Čímž nechtěně způsobil, že křesťanství vypadalo jen jako jakási jiná buddhistická sekta.“⁶³ Později se od používání tohoto výrazu pro křesťanského Boha upustilo a začal se používat latinský název Deus, japonsky *Deusu* デウス.

Xaverský v Japonsku strávil 2 roky (1549–1551), a po jeho odjezdu zde působili i další jezuité jako například Francisco Cabral (1529–1609), působící v Japonsku mezi léty 1570–1579, nebo Alessandro Valignano (1539–1606), vykonávající v Japonsku misionářskou činnost v letech 1579 až 1603.⁶⁴

⁵⁸ Viz Alessandro Valignano and the Restructuring of the Jesuit Mission in Japan, 1579– 1582. In: HOEY III, Jack B. *Eleutheria*[online]. 2010 [cit. 2014-12-28]. Dostupné

z: <http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=eleu>, str. 23

⁵⁹ „Šingonšú“ je jednou z hlavních buddhistických škol v Japonsku založenou mnichem Kúkaiem v 9. století. Ústřední postavou této školy je Buddha Vairóčana. Viz Římsko-katolická církev v Japonsku.

In: *Japonská studia: portál japonských studií* [online]. Olomouc [cit. 2016-01-27]. Dostupné z:

http://wiki.japonstina.upol.cz/index.php/Buddhismus_v_Japonsku

⁶⁰ Vadžrajánový buddhismus – prostřednictvím rituálů (mantry, mudry) je možné dosáhnout duchovního probuzení.

⁶¹ Dainiči Njorai; buddha Vairóčana je postavou školy Šingon a Kegon. Jeho jméno znamená "Ozařující".

⁶² Viz BOHÁČKOVÁ, Libuše. Úvod. In: ENDÓ, Šúsaku: *Mlčení*. Vyšehrad, Praha 1987, str. 10

⁶³ WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 121-122

⁶⁴ Viz KAWAMURA, Šinzó. Kirišitan šinto sošiki no tandžó to henjō. Tókjó, Kjóbunkan, 2003, str. 84-87

František Xaverský byl znám pro svůj kladný vztah k Japoncům, ale v zemi působili i misionáři, u kterých to říct nelze. Například Francisco Cabral choval k Japoncům spíše negativní vztah. Nebyl schopen ani ochoten přizpůsobovat se japonským kulturním zvykům.⁶⁵ Jeho antipatie vůči tomuto národu se projevila i v neochotě povolit svěcení japonským řeholním bratřím, kteří byli nazýváni *dódzuku* 導塾⁶⁶. To mělo později za následek nedostatek domácího kněžstva, když se japonské křesťanství ocitlo v nepříznivé době, a křesťané byli pronásledováni.⁶⁷

1.5 Působení Alessandra Valignana

Alessandro Valignano byl známým jezuitským vizitátorem. Tato funkce v Tovaryšstvu opravňovala k zastoupení generála při jeho nepřítomnosti v provinciích. Valignano dorazil do japonského přístavu v Nagasaki⁶⁸ v červnu roku 1579, a zemi navštívil celkem dvakrát, podruhé v roce 1590.⁶⁹

Valignano byl po příjezdu do Japonska velice překvapen, protože tvrzení o situaci misie v Japonsku byla dost odlišná od skutečné reality. Očekával, že v zemi uvidí úspěšnou jezuitskou misii, ale bylo tomu naopak. Japonští věřící neměli přístup ke svátostem ani k učení a jezuitská skupina byla po Cabralově vedení demoralizována a vyčerpána.⁷⁰ Mnozí z jezuitů dokonce neznali ani japonský jazyk, proto musela být komunikace s Japonci velice neefektivní.⁷¹

⁶⁵ Viz Alessandro Valignano and the Restructuring of the Jesuit Mission in Japan, 1579– 1582. In: HOEY III, Jack B. *Eleutheria*[online]. 2010 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=eleu>, str. 33

⁶⁶ Podle buddhistického vzoru používáno i v japonském křesťanství. Učenci, kteří se chtěli stát knězi.

⁶⁷ Viz BOHÁČKOVÁ, Libuše. Úvod. In: ENDÓ, Šúsaku: *Mlčení*. Vyšehrad, Praha 1987, str. 10-11

⁶⁸ Tento japonský přístav se jmenoval Kučinocu.

⁶⁹ KASAHARA, Kazuo, Paul MCCARTHY a Gaynor SEKIMORI. *A History of Japanese religion*. Tokyo: Kosei Pub., 2001, str. 437

⁷⁰ Viz Alessandro Valignano and the Restructuring of the Jesuit Mission in Japan, 1579– 1582. In: HOEY III, Jack B. *Eleutheria*[online]. 2010 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=eleu>, str. 25

⁷¹ Tamtéž, str. 26

Valignano prosazoval názor, že drsné šíření evangelia zastrašováním je pro japonské misie nevhodné.⁷² Oproti Cabralovi Alessandro Valignano naopak sympatizoval s Japonci a zakládal semináře.⁷³ Respektoval japonské konvertity, kteří se chtěli stát knězi. Pod jeho vedením jezuitská misie vzkvétala.⁷⁴ Valignano poznal, že pokud má misie v Japonsku fungovat úspěšně, je nutné dodržovat etiketu, zvyk úcty a respektu.⁷⁵ „Ve snaze zajistit tento ‘misijní monopol’ tak za podpory generála z Říma dosáhl toho, že papež Řehoř XIII. vydal 28. ledna 1585 breve *Ex pastoralis officio*, kterým správu misie v Japonsku přidělil výlučně Tovaryšstvu. Žádné jiné řeholní společenství nebo klerik nesměl zahájit činnost v Japonsku, a to pod trestem exkomunikace.“⁷⁶

Původní problémy s adaptací jezuitů na japonskou kulturu se postupně snižovaly. Pro jezuity bylo těžké pochopit japonskou kulturu, protože Japonsko byla země odlišná od Portugalska především jazykem, životním stylem a kulturou, ale i přesto členové jezuitské misie dokázali pod vedením Valignana přesvědčit mnoho Japonců ke konverzi.⁷⁷ Například *Daimjó* Harunobu Arima 有馬晴信 (1567–1612), který měl pod správou Šimabaru v provincii Hizen, konvertoval ke křesťanství, a s ním i 7 000 obyvatel na jeho panství, a také 4 000 samurajů pod jeho velením.⁷⁸

I jezuitská misie pod velením Valignana se však setkávala s problémy. Japonští křesťané byli často utiskováni svými *daimjó*i, křesťanské komunity byly kvůli pokračujícím válkám a rozporům také často izolované a slabé, a jezuitů

⁷² REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, str. 93

⁷³ Viz WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 117-118

⁷⁴ Viz Alessandro Valignano and the Restructuring of the Jesuit Mission in Japan, 1579– 1582. In: HOEY III, Jack B. *Eleutheria*[online]. 2010 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=eleu>, str. 23

⁷⁵ Tamtéž, str. 27

⁷⁶ GLOGAR, Martin. *Vztah mezi jezuitů a mendikantů v japonském „křesťanském století“*. Brno: MUNI, 2005. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/14552/ff_m/text.pdf, str. 15

⁷⁷ Viz C.R.Boxer, *The Christian Century in Japan, 1549–1650* [Manchester, UK: Carcanet Press Limited, 1993], 75-76.

⁷⁸ Viz Alessandro Valignano and the Restructuring of the Jesuit Mission in Japan, 1579– 1582. In: HOEY III, Jack B. *Eleutheria*[online]. 2010 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=eleu>, str. 25

nebylo dost, aby mohli řešit problémy tohoto typu.⁷⁹ I přes tyto komplikace je však Alessandro Valignano dodnes nazýván vedoucím architektem jezuitské misie v Japonsku.⁸⁰

1.6 Procesy s misionáři a vyznavači křesťanské nauky

Po vypovězení jezuitů z říše⁸¹ docházelo k boření křesťanských kostelů a popravám křesťanů na území Japonska. Roku 1596 bylo popraveno 26 katolíků v Nagasaki. Ani celostátní zákaz jezuitských aktivit z roku 1614 nedokázal úplně zamezit tajnému působení Tovaryšstva, a to si žádalo mnoho obětí na životech. Vyvrcholením křesťanského odporu bylo povstání v Šimabaře, které si vyžádalo desetitisíce obětí, mezi nimiž bylo velké množství katolíků.⁸² Probíhalo v letech 1637–1638. Amakusa Širó 天草四郎⁸³ (1621–1638), křesťanský samuraj, který neměl vlastního lenního pána, zorganizoval v roce 1637 na ostrově Kjúšú povstání, kterého se zúčastnili japonští venkovští křesťané. Rozrostlo se v povstání větších rozměrů (20 000 rolníků). K povstání se totiž přidalo selské obyvatelstvo, které bylo nespokojeno s navýšením daní. „Povstalci obsadili starý hrad na poloostrově Šimabara, a přestože úspěšně vzdorovali několikanásobně silnějším šógunátním vojskům, nakonec podlehli a byli bez milosti pobiti.“⁸⁴ Po pěti měsících bylo povstání potlačeno. Šimabarské povstání lze považovat s výjimkou několika desítek přeživších skrytých křesťanů za konec prvotního období křesťanství v Japonsku před jeho opětovným povolením v 19. století.⁸⁵

V následujících letech probíhalo pronásledování křesťanů. Přeživší křesťané byli po dostižení nuceni odvolat svou víru. Jedním z procesů zřikání se víry byly

⁷⁹ Viz Alessandro Valignano and the Restructuring of the Jesuit Mission in Japan, 1579– 1582. In: HOEY III, Jack B. *Eleutheria*[online]. 2010 [cit. 2014-12-28]. Dostupné

z: <http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=eleu>, str. 26

⁸⁰ Tamtéž, str. 23

⁸¹ Blíže kapitola 1.2. Omezení styků s cizinci

⁸² Viz WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 128

⁸³ vůdce Šimabarského povstání

⁸⁴ REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, str. 91

⁸⁵ Tamtéž, str. 91

fumie 踏み絵⁸⁶. Probíhaly tak, že křesťané museli šlapat po obrazech Ježíše Krista a Panny Marie, a pokud odmítali tento čin vykonat, čekalo je mučení. I zaváhání bylo považováno za znak příslušnosti ke křesťanství. Cílem *fumií* bylo odvrácení křesťanů od jejich nauky. Procedury *fumie* byly započaty v roce 1629 se zákazem křesťanství. Objekty *fumie* byly nazývány *e-ita* 絵板⁸⁷. Jedním z druhů mučení bylo i takové, při kterém byly oběti zavěšeny nad jámu hlavou dolů, a bylo jim naříznuto čelo, aby jim krev mohla postupně odkapávat z čela. Umírali tak pomalu a ve velkých bolestech.⁸⁸

Kóri kuzure 郡崩れ⁸⁹ byla událostí z roku 1657, při které byli skrývající se křesťané v noci obklíčeni v obci Kóri v provincii Ómura. 411 křesťanů bylo popraveno, 78 jich zemřelo ve vězení, 20 jich bylo k vězení odsouzeno, a zbylých 90 bylo propuštěno. Další známou *kuzure* byla *Bungo kuzure* 豊後崩れ⁹⁰ mezi lety 1660 až 1682, při které bylo zadrženo 220 osob.⁹¹

Dalším ze známých zátahů proti křesťanům bylo *Urakami kuzure* 浦上崩れ, ve volném překladu „urakamské selhání“. Probíhalo ve třech etapách. První se nazývá *Urakami ičiban kuzure* 浦上一番崩れ, pod českým názvem *První urakamské selhání*. Šlo zde o výslechy křesťanů prováděné od roku 1790 do roku 1795. Druhé nese název *Urakami niban kuzure* 浦上二番崩れ neboli *Druhé urakamské selhání* z roku 1842, kdy byli křesťané zrazeni a chyceni, a třetí událostí bylo *Urakami sanban kuzure* 浦上三番崩れ, v překladu *Třetí urakamské selhání* z roku 1856, při kterém byli vedoucí komunit věřících zajati a mučeni.⁹² *Urakami jonban kuzure* 浦上四番崩れ, *Čtvrté urakamské selhání*, v pořadí poslední z urakamských selhání, proběhlo v roce 1867, a 3300 křesťanských věřících při něm bylo deportováno do západního Japonska. Někteří z nich

⁸⁶ „šlapání obrazu“

⁸⁷ „deskový obraz“

⁸⁸ Viz WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 128

⁸⁹ „Rozpad/selhání v Kóri“

⁹⁰ „Rozpad/selhání v Bungo“ - Bungo byla japonská provincie na východě ostrova Kjúšú, dnes prefektura Óita

⁹¹ Viz MIYAZAKI, Kentarō. The Kakure Kirishitan Tradition. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003, str. 20

⁹² Tamtéž, str. 21

se vrátili zpět po uvolnění situace v roce 1873, ale mnoho z nich do té doby zemřelo.⁹³

V dobách perzekucí po Japonsku probíhaly popravy křesťanů. Byly prováděny různými způsoby, jedním z nich bylo upalování na hranici ve tvaru kříže. V provincii Nagasaki byla prováděna poprava a mučení ponořováním do horkých pramenů v Unzenu⁹⁴. Během stíhání křesťanů panoval také zákaz provádění křesťanských pohřbů, a křesťané tak byli nuceni používat kremaci. Taktéž museli dodržovat šintoistické a buddhistické zvyky, aby dokázali, že se skutečně vzdali křesťanství.⁹⁵

I když bylo křesťanství dříve přítomno ve všech třídách společnosti, v dobách perzekuce se mnoho z věřících, kteří byli výše postaveni, vzdalo své víry a jejich vztah ke křesťanství ochladl. V Urakami poblíž Nagasaki se tomu tak stalo v letech 1789 až 1801. Komunity přeživších křesťanů zůstaly později pouze v nejvíce v izolovaných vesnicích.⁹⁶

⁹³ Viz MIYAZAKI, Kentarō. The Kakure Kirishitan Tradition. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003, str. 21

⁹⁴ 雲仙市 město v prefektuře Nagasaki.

⁹⁵ Viz MIYAZAKI, Kentarō. The Kakure Kirishitan Tradition. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003, str. 21

⁹⁶ Viz KASAHARA, Kazuo, Paul MCCARTHY a Gaynor SEKIMORI. *A History of Japanese religion*. Tokyo: Kosei Pub., 2001, str. 439

2 Skrytí křesťané v období Meidži

Éra Meidži se datuje do období let 1868–1912. V této éře proběhlo mnoho změn, byl zaveden nový politický režim, Japonsko se stalo národním státem v čele s císařem. Taktéž byly zrušeny knížecí tituly i šlechtická privilegia, a společnost přestala být členěna na stavy. Japonsko se začalo modernizovat a do popředí zájmu se dostal šintoismus, naopak buddhismus začal ztrácet na svém původním vlivu. Změnil se také postoj vlády vůči křesťanství. Úplný zákaz křesťanství trval ještě na počátku éry Meidži. V prvních letech tohoto období bylo potrestáno mnoho křesťanů, kteří uchovávali svou víru v tajnosti po celou dobu zákazu křesťanství. O této skutečnosti se dozvěděl i Západ, a japonští vyslanci, kteří chtěli jednat s cizinci o zrovnoprávnění vztahů, nebyli z tohoto důvodu v cizině kladně přijati. Teprve tato událost byla impulsem ke zrušení zákazu křesťanství v Japonsku v roce 1873.⁹⁷

2.1 Terminologie

Terminologie používaná pro skryté křesťany se liší podle autorů, kteří se k tomuto tématu vyjadřují. Nejčastějším pojmenováním je *kakure kirišitan* 隠れキリシタン. Název je někdy zkracován na *kakure* 隠れ⁹⁸. Tagita Kója 田北耕也 (1896–1994)⁹⁹ používá ve své práci *Šówa džidai no senpuku kirišitan* 昭和時代の潜伏キリシタン¹⁰⁰ pro skryté křesťany již zmíněný název *senpuku kirišitan* 潜伏キリシタン¹⁰¹, ale toto pojmenování se nedostalo do obecnějšího povědomí,

⁹⁷ Viz EARHART, H. B. Náboženství Japonska. Mnoho tradic na jedné svaté cestě. San Francisco: Harper, 1993, str. 65

⁹⁸ „skrytý/í“

⁹⁹ Badatel zaměřující se na náboženství v Japonsku.

¹⁰⁰ „Skrytí křesťané období Šówa“ (1954)

¹⁰¹ „latentní křesťané“

a není tak dnes příliš používané. Furuno Kijoto 古野清人 (1899–1979)¹⁰² vytvořil v šedesátých letech 20. století termín *kirišitanisumu* キリシタニスム (kirišitanismus), který používal pro unikátní synkretismus křesťanství a japonského náboženství. Tento termín sloužil k odlišení víry skrytých křesťanů od katolicismu, který odmítli.¹⁰³

Moderní vyjádření pro křesťanství je *kirisuto-kjó* キリスト教, nikoliv *kirišitan-kjó*. Pojem *kirišitan* ve významu „křesťan“ se používal v době před rokem 1873. Podle Mijazakiho 宮崎賢太郎 (*1950)¹⁰⁴ japonští skrytí křesťané používali terminologii *kakure kirišitan* kvůli ztotožnění s minulostí. Termín *kakure-mino* カクレミノ, ve volném překladu „plášť neviditelnosti“, je podle Mijazakiho symbolickým pláštěm buddhismu a šintoismu, pod kterým se *kakure kirišitan* skrývali, aby mohli nepozorovaně pokračovat v praktikování křesťanské nauky, a taktéž zůstat ve skrytu i pro případ, že by mohlo dojít k opětovnému pronásledování.¹⁰⁵

2.2 Začleňování *kakure kirišitan* do novodobé japonské společnosti

Zákaz křesťanství v Japonsku trval 243 let. Roku 1867, několik let před povolením křesťanství v Japonsku, církve hromadně svatořečila 205 japonských mučedníků, mezi nimiž bylo také 34 jezuitů.¹⁰⁶ V roce 1873 nastal konec pronásledování vyznavačů křesťanství, a *kakure kirišitan* získali po dlouhém období skrývání právo svobodně vyjadřovat svou víru. Do Japonska přijížděli především francouzští kněží, kteří zde realizovali misie, a ke kterým se postupně

¹⁰² Japonský sociolog, profesor na univerzitě v Kjúšú a v Tokiu.

¹⁰³ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 2

¹⁰⁴ Japonský spisovatel zabývající se tematikou skrytých japonských křesťanů; profesor na *Nagasaki džunšin daigaku* 長崎純心大学 (Katolická univerzita Nagasaki Džunšin)

¹⁰⁵ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 2

¹⁰⁶ Viz WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 73

začali hlásit japonští křesťanští věřící. Podle Mullinse¹⁰⁷ však bylo křesťanství stále považováno za heretické náboženství, které bylo nazýváno *džakjó* 邪教¹⁰⁸.

Jelikož však uplynulo mnoho let od posledního setkání Japonců s oficiálním křesťanstvím, věřící vlastní víru nepoznali. Někteří vyznavači se nechali znovu pokřtít a někteří taktéž vstoupili do katolických klášterů.¹⁰⁹ Mnozí však namísto toho zvolili, že budou i nadále pokračovat ve zdomácnělé formě křesťanství jako *kakure kirišitan*, a to ve stejném duchu, jako tomu bylo za dob pronásledování a skrývání.¹¹⁰ Křesťané, kteří se nepřipojili ke katolické církvi, se nazývali taktéž *hanare kirišitan* 離れキリシタン, ve volném překladu „odloučení křesťané“.¹¹¹

Někteří *kakure kirišitan* se nechali pokřtít znovu z pokory vůči evropským misionářům. Jednalo se především o křesťany z Imamury z oblasti Čikugo. „Zdejší tajní křesťané se nechali – jak jsem zaznamenala – se zvláštní pokorou vůči evropským misionářům pokřtít znovu, ale vůbec se proto necítí před světovou obcí méněcenní a jsou naopak na své přesvědčení, jemuž zůstali tak dlouho věrni, neokázale, a tudíž velmi sympaticky hrdí.“¹¹²

Skrutí křesťané žili v chudých vesnicích rybářského a farmářského charakteru. Spojovala je jejich izolovanost a nutnost skrývání.¹¹³ Nejvíce byli počtem zastoupeni především v Nagasaki, na souostroví Gotó v Japonském moři a v Kurosaki¹¹⁴, také na ostrovech Hirado a Ikiuki, které spadají pod prefekturu

¹⁰⁷ MULLINS, Mark. *Christianity Made in Japan: A Study of Indigenous Movements*. Honolulu: Hawaii University Press, 1998, str. 12

¹⁰⁸ „Kacířství, hereze“

¹⁰⁹ Viz MIYAZAKI, Kentarō. The Kakure Kirishitan Tradition. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003, str. 19

¹¹⁰ Viz BOHÁČKOVÁ, Libuše. Úvod. In: ENDŌ, Šúsaku: *Mlčení*. Vyšehrad, Praha 1987, str. 17

¹¹¹ Viz KASAHARA, Kazuo, Paul MCCARTHY a Gaynor SEKIMORI. *A History of Japanese religion*. Tokyo: Kosei Pub., 2001, str. 439

¹¹² HALÁSZOVÁ, Věra. Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství. Praha: Academia, 2006, str. 106

¹¹³ Viz KASAHARA, Kazuo, Paul MCCARTHY a Gaynor SEKIMORI. *A History of Japanese religion*. Tokyo: Kosei Pub., 2001, str. 439

¹¹⁴ Dnešní Sotome – město nacházející se v prefektuře Nagasaki.

Nagasaki, a dále na ostrově Amakusa v prefektuře Kumamoto a v Imamuře v prefektuře Fukuoka.¹¹⁵

2.3 Uchovávání tradic

Zajímavou skutečností je, že tradice křesťanství přetrvala v Japonsku i po zákazu křesťanství a procesech s věřícími. Skrytí křesťané žili v odlehlejších vesnicích na Kjúšú až do roku 1873, kdy byl zákaz křesťanství zrušen, a skupiny skrytých křesťanů se již nadále nemusely skrývat.¹¹⁶ „Po dlouhá desetiletí se tam uchovávaly krucifixy, buddhistické a šintoistické obřady se přizpůsobovaly tak, aby vyhovovaly tajným křesťanským pobožnostem, a vůbec nejnápaditější byla skutečnost, že všudypřítomný obřad pití čaje pojali tajní japonští křesťané jako svaté přijímání.“¹¹⁷

Po zrušení zákazu křesťanství během krátké doby vzniklo několik nových katolických a protestantských kostelů. Například v Čikugo ve Fukuoce v téměř každé vsi tyto kostely dodnes stojí. Ve městě Kurume (taktéž ve Fukuoce) můžeme najít jeden katolický a tři evangelické kostely. Architektura těchto staveb byla ovlivněna evropskou kulturou.¹¹⁸

Vliv křesťanství se nejnápadněji projevuje především v symbolice buddhistického a šintoistického umění.¹¹⁹ Příkladem jsou například obětiny, které byly skrytými křesťany pokládány k buddhistickým sochám. Jde o kytice chryzantém, které nelze považovat za běžnou buddhistickou obětinu, jako jsou například mandarinky. Také například na hrobech skrytých křesťanů můžeme najít obrazce, které se dají vyložit v buddhistickém kontextu jako svastiky nebo

¹¹⁵ Viz MIYAZAKI, Kentarō. The Kakure Kirishitan Tradition. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003, str. 22

¹¹⁶ Viz WERNER, Karel. *Náboženské tradice Asie: od Indie po Japonsko: s přihlédnutím k Přednímu východu*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, str. 431

¹¹⁷ WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 251

¹¹⁸ „Architektura kostela v Ima je v exteriéru podle evropských měřítek nejednoznačná, i když zřetelně odmítavá k japonským stavitelským tradicím.“ HALÁSZOVÁ, Věra. *Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství*. Praha: Academia, 2006, str. 106

¹¹⁹ Viz HALÁSZOVÁ, Věra. *Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství*. Praha: Academia, 2006, str. 111

mandaly, za které se snadno mohla skrýt symbolika křesťanství. Svastiky jsou kříže s ohnutými nebo zalomenými rameny do pravého úhlu symbolizující štěstí. Mandalý ¹²⁰, symboly jednoty a rovnováhy, mohou taktéž svým vzhledem připomínat křesťanský kříž. ¹²¹ Sochy buddhistických božstev obvykle drží posvátné předměty v pravé ruce, levá ruka je považována za nečistou. Například v Kurume však drží sochy tyto předměty v rukou levých. Je pravděpodobné, že inspirací pro ně mohly být sochy Panny Marie, které drží malého Ježíše na levém předloktí. ¹²²

2.3.1 Vztah k Panně Marii

Po celém světě existují různé mariánské kultury, tudíž není výjimkou, že i v Japonsku se stala Panna Marie předmětem modliteb. Marie jako matka Ježíše Nazaretského je v japonském kontextu mírně odlišná oproti běžnému křesťanskému pojetí. Panna Marie se blíží v japonském pojetí bódhissatvě Kannon 觀音菩薩¹²³, která je symbolem soucitu. V době skrývání křesťanů s ní byla často zaměňována, jednalo se o skrytou křesťanskou symboliku. Panna Marie bývá v Japonsku dnešní doby zobrazována často jako bezdětná, ale to neznamená, že by ji japonští křesťané nepovažovali za Ježíšovu matku, pouze je připodobňována ke Kannon. „Blíží se tak buddhistickému pojetí laskavého bódhisattvy Avalókitéšvary v ženské podobě – tedy klasické Kannon, která je původně rovněž bezdětná.“¹²⁴

V Japonsku byly běžné v době skrývání kakure kirišitan i sošky nazývané *Maria-Kannon*, které byly ztvárněním bohyně Kannon, s malým křížkem vyznačeným na hlavě nebo kolem krku, symbolizujícím křesťanský kříž. Podobně

¹²⁰ Setkání barvy (ženská energie) a tvaru (mužská energie) utvářející harmonický celek.

¹²¹ Viz HALÁSZOVÁ, Věra. Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství. Praha: Academia, 2006, str. 120

¹²² Tamtéž, str. 111

¹²³ „kannon bosacu“ – bódhisattva soucitu Avalókitéšvara, jedna z nejúctivanějších božstev v Asii.

¹²⁴ HALÁSZOVÁ, Věra. Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství. Praha: Academia, 2006, str. 113

také Ježíš Kristus byl symbolizován soškou Džizóa 地藏菩薩¹²⁵, bódhissatvy, který ochraňuje pocestné, ženy a děti.

Vztah *kakure kirišitan* k Panně Marii byl vždy pozitivního charakteru.¹²⁶ Marie se stala nejčastějším předmětem modliteb. Po proceduře šlapání na *fumie*¹²⁷ se skrytí křesťané obávali božího trestu za tento čin, ale Panna Marie pro ně představovala symbol lásky a odpuštění, proto se nejčastěji obraceli ve své víře a modlitbách k ní.

2.3.2 Vztah k mučedníkům a svatým

Křesťanští mučedníci i svatí, stejně jako jejich předkové, byli japonskými křesťany uctíváni jako bohové. Jako mučedníci jsou z řad skrytých křesťanů uctíváni především ti, kteří zahynuli na ostrově *Nakae no šima*¹²⁸. Oběti, které čekaly na smrt, psaly dopisy, které jsou dnes považovány za doklady mučednictví. Jsou jimi tři texty, jejichž autory už dnes nedohledáme. Prvním z nich je text *Maručirio no kagami* マルチリオの鏡 „Zrcadlo mučednictví“, což je popis mučednictví svaté Anastázie, Kateřiny a Mariny. Druhým textem je *Maručirio no susume* マルチリオのすすめ pravděpodobně z roku 1615, v překladu „Nabádání k mučednictví“, a třetím *Maručirio no kokoroe* マルチリオのこころえ, „Odhodlanost k mučednictví“. V textu *Maručirio no kokoroe* můžeme najít naléhavě podané požadavky k chování člověka čekajícího na smrt za svou víru. Tento poslední krátký dokument lze považovat za příručku pro život skrytých křesťanů vysvětlující popírání vlastní víry a ukrývání se.¹²⁹

¹²⁵ „džizó bosacu“ – bódhissatva Kšitigarbha, průvodce dětí v posmrtných říších a ochránce

¹²⁶ Viz MIYAZAKI, Kentarō. The *Kakure Kirishitan Tradition*. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003, str. 21-22

¹²⁷ Blíže kapitola 1.6.: „Procesy s misionáři a vyznavači křesťanské nauky“

¹²⁸ Blíže kapitola 3.1.3. Svátosti a zvyky

¹²⁹ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 20

3 Věrouka skrytých křesťanů

Japonští skrytí křesťané jsou ve své věrouce charakterizováni určitými prvky, které budou v této kapitole popsány podrobněji. Systém *kakure kirišitan* vychází z tradice synkretismu katolické nauky a japonských šintoistických i buddhistických tradic. Skryté křesťany lze rozdělit na dvě větší skupiny. První z nich jsou *kakure kirišitan* z oblasti Gotó a Kurosaki u Nagasaki. Druhou skupinou jsou skrytí křesťané z oblasti Ikicuki a Hirado. Obě dvě tyto skupiny sdílely kulturní a náboženské zvyky, podle kterých charakterizujeme nauku *kakure kirišitan*, ale v odlišných variacích a pojmenováních.¹³⁰ Pohled do vnitřní struktury těchto společenství byl získán ze svědectví Hajašiho Kičizóa, který zastával funkci *čókata* 帳方¹³¹ komunity nacházející se v Urakami¹³², a který byl zadržen při protikřesťanském zátahu *Urakami sanban kuzure* 浦上三番崩れ¹³³.

3.1 Náboženský systém tajných křesťanů

Skrytí křesťané byli uzavřenou skupinou, která se snažila udržet si anonymitu a svobodně vyjadřovat vlastní víru. Náboženský systém *kakure kirišitan* byl ovlivněn japonskými šintoistickými tradicemi. Jedná se o osobitou odnož křesťanství v Japonsku. Forma vyjadřování víry, organizace i symboly jsou v některých aspektech, které budou vysvětleny dále, odlišné od západního pojetí křesťanství. „Matoucí liturgická latina na sebe vzala podobu nesmyslné změti samohlásek a souhlásek a biblické příběhy nabyly často poněkud bizarní podoby: například Noe měl podle nich přežít potopu nikoli v arše, ale v kánoi.“¹³⁴

¹³⁰ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 9

¹³¹ Blíže kapitola 3.1.2. Funkce a instituce

¹³² Bývalá oblast severní části Nagasaki

¹³³ Blíže kapitola 1.6. Procesy s misionáři a vyznavači křesťanské nauky

¹³⁴ WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. Praha: BB/art, 2006, str. 251-252

Podle Harringtonové čerpající z myšlenek knihy Byrona Earharta¹³⁵ *Japonská náboženství: Jednota a rozličnost (Japanese religions: Unity and diversity)* z roku 1969 jsou japonské náboženské směry založeny na předpokladu harmonie přírody, člověka a bohů.¹³⁶ Lze se o tom přesvědčit například u svátků spojených se setím nebo sklizní. Velký důraz je kladen také na správný způsob pohřebních obřadů a na výročí smrti. *Kakure kirišitan* se odmítli vzdát ve svých domovech oltářů a polic, na kterých byly umístěny objekty domácího uctívání božstva, když se v 19. století vrátili misionáři zpět do Japonska.¹³⁷ Tyto oltáře nesou v šintoistické tradici název *kamidana* 神棚 a v buddhistické *bucudan* 仏壇.

V Japonsku nikdy neexistovala představa zosobněného Boha tvůrce, jako tomu je na Západě. Křesťanství jako takové je monoteistické náboženství navazující na judaismus. Pojem „křesťanství“ pochází ze slova „*christos*“, což znamená pomazaný neboli Mesiáš (posvěcený). Vyznavači křesťanství věří v jednoho Boha a Ježíše Krista jako Božího syna, a také spasitele. Pro vyznavače křesťanství v Japonsku ale bylo obtížné představit si Boha s vlastní osobností. Slovo *kami* bylo pro misionáře vždy příliš nejednoznačné (může totiž znamenat singulární slovo „bůh“ i plurální „bohové“). Japonští skrytí křesťané se však snažili podporovat představu Boha jako stvořitele a Pána.

Podle textu *Tenči hadžimari no koto* 天地始之事 (*Počátek země a nebes*)¹³⁸ Deus, Pán Nebes, Země a Otec lidstva a všeho tvorstva, oddělil světlo, které bylo původně jedno, a vytvořil Slunce. Podle textu Deus poté vytvořil dvanáct nebes. Jména těchto nebes byla *Benbó* ベンボ, *Manbó* マンボ, *Oribeten* オリベテン, *Šidai* シダイ, *Godai* ゴダイ, *Pappa* パッパ, *Oroha* オロハ, *Konsutanči* コンスタンチ, *Hora* ホラ, *Koroferu* コロテル, *Gokuraku* ゴクラク a *Paraiso* パライソ. Pouze u některých je význam jasný, a to u *Benbó* (peklo), dále u *Pappa*, což znamená podle slova „papa“ papež a *Paraiso* (ráj). Deus dále vytvořil měsíc, hvězdy, a taktéž anděly s názvem *andžo*, z nichž jeden byl Lucifer, v japonštině

¹³⁵ Emeritní profesor na Univerzitě Západního Mičiganu.

¹³⁶ Viz HARRINGTON, Ann M. The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>, str. 331

¹³⁷ Tamtéž, str. 331

¹³⁸ Blíže kapitola 3.1.4. Spisy a modlitby

Džusuheru ジュスヘル, nejvýše postavený ze sedmi archandělů. Adam a Eva se v tomto textu nazývají *Adan* アダン a *Ewa* エワ.¹³⁹

Velký význam v nauce *kakure kirišitan* byl připisován pojmu čistoty a rituálům. Důraz byl kladen na rituální čištění domů a polí. Oslavy svátků byly pro *kakure kirišitan* také velice důležité. V každé oblasti se slavení svátků, tradice a kulturní zvyky odlišovaly.

V tradici *kakure kirišitan* se věrouka prakticovala spíše v soukromých domech a formální návštěvy chrámu probíhaly například u příležitosti narození dítěte nebo pohřbu. Pravidelná setkávání *kompani* jsou až odrazem misionářského vlivu. Je zajímavé, nakolik si byli skrytí křesťané schopni udržet až do současnosti tradice dané misionáři již v 16. století. Důraz na kontinuitu je pro *kakure kirišitan* charakteristický. Skrývání zpočátku vynucené zákazem křesťanství v Japonsku od roku 1597 se nakonec stalo nezbytnou součástí tradice *kakure kirišitan*. Také si lze všimnout vzájemného vztahu japonského náboženství a národa. Ve věrouce *kakure kirišitan* lze spatřovat touhu udržovat své japonské tradice.¹⁴⁰

Při srovnávání nauky *kakure kirišitan* a běžného pojetí katolického křesťanství na Západě lze najít mnoho odlišností, ale i podobností. Jak uvádí Mijazaki, jedním z příkladů rozdílnosti mohou být kostely.¹⁴¹ V Japonsku v místech, kde se drží tradice *kakure kirišitan*, kostely nemají takové početní zastoupení ani význam tak, jako v Evropě. Obřady jsou spíše než v kostelech vykonávány v domech, které jsou k tomuto účelu upraveny, nebo také i venku na volném prostranství, což je sice běžnou praktikou i v západní podobě křesťanství, ale ne v takové míře, jako v Japonsku.

¹³⁹ Viz WHELAN, Christal. *The Beginning of Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan 's Hidden Christians* [online]. University of Hawai'i Press, 1996 [cit. 2015-04-29], str. 39-42

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 332

¹⁴¹ Viz MIYAZAKI, Kentarō. The Kakure Kirishitan Tradition. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003, str. 23

3.1.1 Nandogami

Ústředním bodem uctívání v tradici *kakure kirišitan* byly především *nandogami* 納戸神, „skrývání bohové“¹⁴². Tradice vznikla na Ikicuki. V Sotome, na Gotó a v Nagasaki byl pro *nandogami* používán název *osugata* お姿. Toto slovo znamená v překladu „obraz“, a vzniklo z portugalského slova *imagem*. Objekty *nandogami*, i když se podobaly těm, které přivezli misionáři s sebou již v 16. století, byly maskovány takovým způsobem, že bylo těžké v nich poznat nějakou stopu směřující ke křesťanství. Vypadaly jako všechny ostatní předměty každodenní potřeby.

Nandogami se rozdělovaly do šesti různých kategorií. První z nich s názvem *gozensama* ごぜん様 byli bohové skrytí do svitků nebo transparentů, na nichž byl zobrazen Ježíš Kristus, Panna Marie nebo mučedníci buď přímo uznáni církví či vybraní mučedníci z Ikicuki a svatí. Dále do této první kategorie spadaly také odlitky Panny Marie nebo dřevořezy Ježíše Krista na kříži.¹⁴³

Do druhé kategorie patřila svěcená voda, nádoba na shromažďování vody a dřívko či hůl ke kropení vody k očištění. Tento rituál sloužil k očištění a jeho účelem bylo požehnat věřícím.¹⁴⁴ Hůl byla nazývána *izuppo* イズッポ¹⁴⁵, tento název byl inspirován pasáží z Bible.¹⁴⁶ Mezi *kakure kirišitan*, podobně jako v křesťanské tradici Západu, panovalo přesvědčení, že voda dokáže léčit.

Třetí typ *nandogami* se nazýval *otepenša* オテペンシャ¹⁴⁷. Jednalo se o svazek konopného provazu. Byl považován za objekt sebekázně, tajní křesťané jej používali při bičování sebe sama, při léčbě nemocných a vymytání zlých duchů z těla a z domovů. *Kakure kirišitan* vyráběli tento provaz v době půstu. Každý den

¹⁴² Přeloženo z anglického originálu „closet gods“

¹⁴³ Viz HARRINGTON, Ann M. The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>, str. 319

¹⁴⁴ Tamtéž, str. 320

¹⁴⁵ Podle anglického originálu „hyssop“ - keř z biblické tradice

¹⁴⁶ „Vojáci namočili houbu do kyselého vína a na lodyze yzopu mu ji podali k ústům. Tím se také vyplnila prorocká předpověď.“ In: Jan 19:29 in *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 11. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1007

¹⁴⁷ Podle portugalského originálu *penitência* (pokání), v japonštině „otepenša“.

byl připevněn jeden kus lana k dalším kusům, a na konci období půstu tak byl provaz poskládán ze 46 kusů lan. Tento svazek se podobal předmětu *ónusa* 大幣, který používali kněží při šintoistických očišťujících obřadech. *Ónusa* je dřevěná tyč s konopným provazem a papírem.¹⁴⁸

Dalším známým druhem *nandogami* byly *omaburi* オマブリ. Jednalo se o malé kousky papíru řezané ve tvaru kříže.¹⁴⁹ Sloužily k ochraně domů, lidí i úrody, a umisťovaly se do dutých tyčí na polích či do krabiček na místo, které bylo podle skrytých křesťanů třeba ochraňovat nebo vyčistit od negativních sil. Předměty *omaburi* mají spojitost s křesťanskými eucharistiemi, v japonštině nazývanými *osuča* オスチャ, které byly uchovávány v podobných krabičkách, když byly přenášeny k nemocnému.¹⁵⁰ Na Ikicuki se slaví svátek, při kterém se všechny *nandogami* přenášejí na jedno místo, což připomíná katolický svátek *eucharstii*, který spadá na svátek Božího těla¹⁵¹ 50 dní po Velikonocích, a slaví se tak, že *eucharstie* jsou umístěny do nádoby, která je přenášena ulicemi.¹⁵²

Pátým *nandogami* bylo *tamoto kami* 袂神, v překladu se jedná o „rukávového boha“. Tyto předměty uctívání byly nepozorovaně vkládány za rukáv. Byly často vystříženy z papíru, nebo se jednalo o růžence. Pro *kakure kirišitan* měl kříž i růženec velký význam již v brzkých počátcích nauky, protože se jednalo o křesťanské symboly. Tyto předměty dávali misionáři křesťanům v Japonsku už v 17. století.¹⁵³

Posledním z *nandogami* byly *ofuda* 御札¹⁵⁴, původně šintoistické talismany ze dřeva, papíru, kovu nebo látky, na nichž bylo napsáno jméno určitého *kami*. Tyto talismany byly pro *kakure kirišitan* důležité, protože skrytě znázorňovaly

¹⁴⁸ Viz HARRINGTON, Ann M. The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>, str. 320

¹⁴⁹ Tamtéž, str. 320-321

¹⁵⁰ Tamtéž, str. 321

¹⁵¹ Pohyblivý svátek jinak nazývaný slavnost Těla a krve Páně.

¹⁵² Viz HARRINGTON, Ann M. The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>, str. 321

¹⁵³ Tamtéž, str. 321

¹⁵⁴ „kouzla, talismany“ termín používaný obecně, ne pouze ve spojitosti s křesťanstvím

15 tajemství ze života Panny Marie a Ježíše Krista. Katolíci nad nimi meditovali během modlitby na růženci. Pouze malé procento *kakure kirišitan* však vědělo přesně, co který obrázek skutečně znamená. Na *ofuda* byl vyryt kříž, určité číslo a jednoduché znaky na přední straně, které přibližovaly význam jednotlivých *ofuda*. Znaky znázorňovaly například radost nebo smutek. Na zadních stranách *ofuda* byl uveden znak pro smutek či veselí. Šestnáctý díl obsahoval radostný symbol a slovo *amen* psané slabičnou abecedou kanou.¹⁵⁵

Mezi další posvátné předměty, které se již neřadí do hlavních kategorií, patřily například předměty z doby před zákazem křesťanství, jako jsou kříže, medailony, růžence, zahradní lucerny nazývané *tóró* 燈籠, buddhistické sochy, například již zmíněná *Maria-Kannon*, *orašo* a písemné památky, kalendáře a zrcadla.¹⁵⁶

3.1.2 Funkce a instituce

Skrytí křesťané zastávali různé funkce v rámci společenství. Vlastní systém si vybudovali již v dobách skrývání, a rozvinuli jej až do dnešní podoby. Protože skrytí křesťané nebyli během zákazu křesťanství v Japonsku v kontaktu s žádným vysvěceným knězem, nemohli být oficiálně knězi posvěceni na úroveň biskupa. Vytvořili si tedy vlastní systém funkcí, podle kterého uplatňovali pravidla v rámci náboženského života.

Zajímavou skutečností je, že každý *kakure kirišitan* zastával určitou funkci, což není u náboženských skupin příliš běžné. Určité role (především nejdůležitější funkce) byly v období skrývání dědičné. *Čókata* 長方 („vysoce postavený“) nebo také *mizukata* 水方 („křtitel“) a *očójaku* お長役 („role vysoce postaveného“) byly role, které značí nejvýše postaveného představitele víry japonských skrytých

¹⁵⁵ Viz HARRINGTON, Ann M. The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>, str. 321-322

¹⁵⁶ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the "Underground" Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>; str. 13

křesťanů. Tato pozice se nazývala „držitelem knihy“ neboli archivářem, a jednalo se o kněze, který měl znalosti nutné k vedení mší a obřadů, a obřady také vykonával. Střežil božstvo *kamisama* 神様, převážně Pannu Marii či Ježíše Krista, prováděl rituály a křty, a ujímal se účetních záležitostí a komunikace se členy skupiny.¹⁵⁷

Pojmenování funkcí se místně lišilo. Zástupci skrytých křesťanů ve vedoucích funkcích na ostrovech Gotó a Kurosaki byli pojmenováni názvy *čókata*, *mizukata* a *kikijaku* 聞役 („role posluchače“), kolektivně zvaní *džijaku* 爺役 („role děda“). Na ostrově Ikicuki byla tato pozice nazývána *ojadžijaku* 親父役 („role otce“) nebo *odžijaku* おじ役 („role strýce“), případně *goban nuši* ごばんぬし. Na ostrově Hirado (a taktéž i na Ikicuki) však byly také často používány názvy *sazukejaku* 授け役, *gobanjaku* 御番役, *nibanjaku* 二番役 a *sanbanjaku* 三番役. Termíny se vyskytují v odlišných podobách i mezi skupinami, které mezi sebou byly vzdáleny i na krátké vzdálenosti.¹⁵⁸

Druhým v pořadí v hierarchii funkcí byl *kikijaku* nebo *toricugijaku* 取次役 („zástupce“), na ostrově Ikicuki nazýván *jakučú* 役中 („v roli“), jehož hlavní funkcí byla asistence při obřadech, tedy pomoc kněžím při mších.¹⁵⁹ *Kakure kirišitan* se v držení této funkce po určitém čase střídali, ale s rostoucími zkušenostmi mohli také postoupit na vyšší funkce.¹⁶⁰

Další důležitou funkci zastával ten, kdo učil o svátcích a formách dobra a zla. Je nazýván *sógašira* 惣頭 („ten, který ví vše“). Jak píše Kasahara, ve vesnicích, které důsledně udržovaly svou křesťanskou praxi, měl *sógašira* na starosti liturgický kalendář a měl zodpovědnost za rozhodování, které aktivity by

¹⁵⁷ Viz MIYAZAKI, Kentarō. The Kakure Kirishitan Tradition. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003, str. 23

¹⁵⁸ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 9

¹⁵⁹ Viz MIYAZAKI, Kentarō. The Kakure Kirishitan Tradition. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003, str. 23

¹⁶⁰ Tamtéž, str. 23

měly být mezi skrytými křesťany zakázané a které ne.¹⁶¹ Pojmenování *furegašira* 触頭 („ten, který kontaktuje“) bylo titulem skrytého křesťana, který měl na starosti oznámení a vyhlášky.¹⁶² Funkce, která sestávala z povinnosti navštěvovat věřící a vést je, nesla název *kikijaku*. Zástupce této funkce měl blízko k jednotlivým křesťanům v Japonsku, pracoval s malou skupinou několika rodin.¹⁶³ Lidé s těmito funkcemi asistovali držitelům funkce s názvem *furejaku* 触役 („role toho, který kontaktuje“).

Šinpusama 神父様 bylo oslovení pro katolické kněze v Japonsku.¹⁶⁴ *Mizusama* 水様 neboli křtítel byl jedním z osadníků, kterého si ostatní zvolili za svého zástupce. Při křtech používal latinskou křtící formuli.¹⁶⁵ Na ostrově Gotó byla nejdůležitější funkce pojmenována *kanbójaku* カンボー役 a druhá v pořadí *furejaku* 触れ役. Členové skupin byli nazýváni obecně *kumuči* クムチ, ti uvnitř skupiny, anebo *čóči* チヨウチ, ti v registru.¹⁶⁶

Nejdůležitějším místem setkávání a obřadů pro *kakure kirišitan* byl dům, který se nazýval *cumoto* ツモト. Byl pod pravomocí *sazukejaku*. Fungoval jako hlavní kostel, i když se jednalo na první pohled o obyčejný dům. Nacházel se zde svitek s obrazem Ježíše Krista, Panny Marie, svatých nebo mučedníků, kteří byli uctíváni jako *kamisama*.¹⁶⁷ *Cumoto* měl pod správou *gobanjaku* 御番役.¹⁶⁸

Cumoto se skládalo z několika *kumi* neboli *kompanií*. Každé z těchto kompanií řídil *mideši* み弟子 neboli učedník. Počet kompanií, ze kterých se skládalo *cumoto*, byl v každé oblasti odlišný. Některá *cumota* obsahovala šest

¹⁶¹ Viz KASAHARA, Kazuo, Paul MCCARTHY a Gaynor SEKIMORI. *A History of Japanese religion*. Tokyo: Kosei Pub., 2001, str. 438

¹⁶² Tamtéž, str. 438

¹⁶³ Tamtéž, str. 439

¹⁶⁴ Viz HALÁSZOVÁ, Věra. *Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství*. Praha: Academia, 2006, str. 121

¹⁶⁵ Blíže kapitola 3.1.3. Svátosti a zvyky

¹⁶⁶ Viz KASAHARA, Kazuo, Paul MCCARTHY a Gaynor SEKIMORI. *A History of Japanese religion*. Tokyo: Kosei Pub., 2001, str. 440

¹⁶⁷ Viz MIYAZAKI, Kentarō. *The Kakure Kirishitan Tradition*. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003, str. 23

¹⁶⁸ Viz HARRINGTON, Ann M. *The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition*. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>, str. 323

až sedm *kompanii*, pod které spadaly dvě až dvanáct domácností. Postavení *midešiho* bylo určováno podle data jeho přijetí. To znamená, že čím dříve získal tuto funkci, tím výše postaven byl v rámci *cumota*, a tím větší vliv měl na dané členy *cumota*. Jednotlivá *kompania* zajišťovala výdaje na život *sazukejaku* i na konání náboženských slavností v rámci *cumota*.¹⁶⁹

Vznik *kompanii* sice měl souvislost s příjezdem křesťanských misionářů, ale samotná tradice náboženských skupin byla známá v Japonsku už díky buddhistické nauce. Již ve středověku existoval v Japonsku systém *ko* 団, což lze volně přeložit jako „náboženská společnost“ či „bratrství“. Původním významem *ko* bylo „setkání s účelem buddhistického kázání“, ale později byl význam výrazu *ko* přenesen na osoby, které se schůzí účastnily. Setkávání *kompanii* probíhala každou první neděli v měsíci.¹⁷⁰

Každý *mideši* měl ve svém domě váček s šestnácti *ofuda*. Na každém setkání vytahoval dřevěnou figurku, která symbolizovala, jaký bude další měsíc. Tento rituál se nazýval *ošikake* オシカケ. Pokud *mideši* vytáhl *ofuda* s radostným obrázkem, bylo to považováno za největší štěstí pro další měsíc. Tento rituál se velice podobá praxi prováděné v šintoismu, při které si ve svatyni po zaplacení poplatku věřící vytahuje lístek papíru s předpovědí *omikudži* 御神籤.

Funkční období *midešiho* bylo oblast od oblasti různé, mohlo být dlouhé pět až šest let nebo bylo možné střídat funkce po roce. Úkolem *midešiho* byla recitace jednoduchých modliteb, ale pokud to z nějakého důvodu nebylo možné z jeho strany vykonat, mohl ho zastoupit kterýkoli z věřících.¹⁷¹

Ačkoli podle Tagity lze ve funkcích i institucích najít analogii s křesťanstvím, například v podobnosti funkce *sazukejaku* s biskupem nebo *gobanjaku* s knězem, Furuno Kijoto vidí podobnost *kakure kirišitan* spíše s buddhistickou naukou. Například *cumoto* přirovnává Furuno k buddhistickému

¹⁶⁹ Viz HARRINGTON, Ann M. The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>, str. 324

¹⁷⁰ Tamtéž, str. 324-325

¹⁷¹ Tamtéž, str. 325

dannadera 旦那寺, což lze přeložit jako hlavní chrám. *Midešiho* přirovnává k buddhistické funkci *danto sódai* 檀徒総代, což znamená zástupce chrámových přívrženců.¹⁷²

3.1.3 Svátosti a zvyky

Ve struktuře *kakure kirišitan* lze najít prvky, které jsou charakteristické pro skrývající se společnosti obecně. Hierarchiální organizace byla pro skryté křesťany důležitá zejména kvůli nutnosti skrývání se, aby si zachovali vnitřní stabilitu a disciplínu uvnitř komunity.¹⁷³

Významnými prvky náboženské tradice *kakure kirišitan* byly především svátky a kalendář, modlitby a liturgie, které jsou nazývány *orašo* オラシヨ, dále předměty, kterým byla přisuzována nadpřirozená moc, a také instrukce k nauce.¹⁷⁴ Skrytí křesťané si vytvořili i svůj vlastní systém svateb a pohřbů. Uzavírali manželství mezi sebou navzájem v uzavřené komunitě. Například křesťané žijící v Ima se i dnes žení a vdávají často za křesťany z blízkého okolí. Svatba byla již od minulosti aktem rodinným, bez účasti obce.¹⁷⁵

Oslavy výročí smrti a pohřby byly taktéž důležitou součástí svátostí. *Kakure kirišitan* vytvořili i vlastní pohřební rituály pro zkrácené obřady, které byly prováděny bezprostředně před nebo po povinných buddhistických ceremoniích.¹⁷⁶

Pro *kakure kirišitan* na Ikicuki byl pohřební rituál kombinací vlastní věrouky a buddhistické ceremonie. V japonské tradici jsou totiž úkony spojené

¹⁷² Viz HARRINGTON, Ann M. The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>, str. 326

¹⁷³ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the "Underground" Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>; str. 10

¹⁷⁴ Tamtéž, str. 10-11

¹⁷⁵ Viz HALÁSZOVÁ, Věra. Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství. Praha: Academia, 2006, str. 116-117

¹⁷⁶ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the "Underground" Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 7

se smrtí vykonávány většinou prostřednictvím buddhistických rituálů. Pokud někdo v komunitě *kakure kirišitan* zemřel, byl o tom co nejdříve informován *odžiisan* お爺さん, a mnich z chrámu byl pozván, aby vykonal buddhistický obřad. Před příchodem mnicha skrytí křesťané recitovali řadu modliteb a zpívali různé svaté písně pro věčnou spásu zemřelého, z nichž byla většina nesrozumitelná pro posluchače a často i pro *kakure* samotné. Následovalo umístění malého kříže z papíru pod kimono zesnulého. Zbytek ceremonie byl ponechán na chrámu.¹⁷⁷

Výročí smrti spadalo na třetí den, sedmý, 35. a 49. den po úmrtí. Během 449 dní po úmrtí byly vyslovovány modlitby za zemřelého. Vzpomínka na zemřelého byla oživena vždy první rok po smrti, a následně třetí, sedmý, 25., 33. a 49. rok.¹⁷⁸

Dalším důležitým rituálem v tradici *kakure kirišitan* bylo *orašo*. Tento pojem znamená v portugalštině „modlitba“. Tradici *orašo* zavedli již misionáři během svého působení, ale během období skrývání byla původní písemná forma tradice zničena a dnes již neexistuje. *Orašo* bylo předáváno v ústní podobě a bylo používáno japonskými skrytými křesťany spíše ve významu zpívání slov než samotné modlitby. *Kakure kirišitan* totiž přesně nerozuměli významu slov, ale důležitý pro ně byl spíše okamžik samotného přednášení slov. V tomto aspektu je možné výše zmíněný zvyk *kakure kirišitan* připodobnit k šintoistické tradici očistění. *Orašo* bylo taktéž často zpíváno jako modlitba za odpuštění za hříšný skutek z minulosti, kdy byli křesťané donuceni vzdát se své víry šlapáním na *fumie* a mučením.¹⁷⁹

Nejdůležitějším obřadem pro křesťany byl křest, který měl za cíl udržet tradici *kakure kirišitan* i v období skrývání.¹⁸⁰ V japonštině se pro křest používá název *senrei* 洗礼. Tento obřad byl japonskými skrytými křesťany vykonáván

¹⁷⁷ Viz HARRINGTON, Ann M. The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>, str. 328-329

¹⁷⁸ Tamtéž, str. 329

¹⁷⁹ Viz MIYAZAKI, Kentarō. The Kakure Kirishitan Tradition. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003, str. 21

¹⁸⁰ Tamtéž, str. 23

nejvěrněji ze všech svátostí.¹⁸¹ Byl považován za prostředek nutný k očištění od hříchů. Skupiny tajných křesťanů *dódzuku* 同宿 a *kanbó* 看防 si udržely tradici křtu po celou dobu skrývání.

Pokud chtěl někdo podstoupit křest, tato událost byla spojena s určitými zvyky a tabu. Žádost o křest byla podávána dva týdny předem. Věřící, kteří se chtěli nechat pokřtít, nemohli mít v době čekání na křest sexuální styk, a bylo nutné se také vyhýbat čemukoliv, co by je mohlo nějak pošpinit, například i dobytku. Tato tabu mají souvislost s šintoistickým konceptem *kegare*, poskvrny a nečistoty. Mezi tabu související s křesťanstvím patřil například zákaz práce během čekání na křest. Mimo období čekání na křest, i během zvláštních svátečních období a v neděli bylo taktéž zvykem nepracovat.

Křest prováděl *mizukata* neboli *mizusama* a *odžisan*. *Mizukata* byl volen na dva roky nebo více let z řad dobrovolníků. Každá skupina měla vlastního *mizukatu*, který odříkával latinskou křtící formuli zpaměti. *Mizukatové* obětovávali vodu *Deusovi*, a dělali prstem křížek na čele křtěného dítěte. Poté dali dítěti tutéž vodu k napití a dítě dostalo nové jméno. Kmotr nazývaný *hidaki oja* nebo *heko oja*, který dítě držel v náručí, čekal v onen den na *mizukatu* doma. Při křtu se používala voda získávaná z malého ostrova u Ikcuki s názvem *Nakae no šima* 中江ノ島, kde zahynulo několik mučedníků v letech 1622 a 1624. Tato voda se nazývala *San Juan sama*, podle jmen dvou mučedníků (oba dva se jmenovali Juan – Johannes) zde zemřelých. Zakončení rituálu bylo spojeno s požíváním nějakého dražšího rýžového pokrmu a rýžového vína *sake*.¹⁸²

Voda používaná pro křest byla posvátná pro skryté křesťany, protože věřili, že dokáže očišťovat od hříchů a má sílu léčit nemocné. I zde je patrné spojení s šintoistickou tradicí. I v šintoismu je totiž kladen důraz na čistotu,

¹⁸¹ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 5

¹⁸² Viz HARRINGTON, Ann M. The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan’s Religious Tradition. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>, str. 327-328

očistné obřady je nutné vykonávat po porodu, menstruaci, po kontaktu se smrtí nebo s nemocí.

Po pokřtění dostal křtěný člověk, ať už dítě či dospělý, nové křestní jméno. Bylo nazýváno *arima no namae* アリマの名前. Původ názvu lze najít v latinském slově *anima*, v překladu duše. Kmotrem křtěného byla ze zásady osoba opačného pohlaví než křtěný člověk.¹⁸³

V Japonsku existoval i podobný zvyk *namae šiki* 名前式, změna jména. Tento obřad se konal, pokud mladý muž nebo žena dosáhli věku fyzické a sociální dospělosti, většinou tomu bývalo ve věku 15 let. Při tomto obřadu se předávalo mladému člověku bederní roucho. Osoba, která předávala bederní roucho nazvané *heko* 褌 mladému muži či ženě, se nazývala *heko oja* 褌親. Tento zvyk mohl dobře sloužit pro skryté křesťany jako maskování křtu.¹⁸⁴

Důležitým bodem v náboženském systému tajných křesťanů byla také svátost pokání¹⁸⁵. V japonštině nese název *juruši no hiseki* ゆるしの秘跡. V křesťanství jako takovém se na odpuštění ve formě zpovědi ze hříchů klade velký důraz, avšak v Japonsku v období skrývání nemohl být takovýto obřad praktikován. Chyběla totiž způsobilá autorita, která by tento obřad mohla vykonávat, a to biskup. Skrytí křesťané tak museli využívat jiných náhrad. Jednou z nich bylo čtení textu *Končirisan no rjaku* 胡無知理佐无の略, v překladu *Základy kajícnosti*.¹⁸⁶

¹⁸³ Viz HARRINGTON, Ann M. The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>, str. 327

¹⁸⁴ Tamtéž, str. 327

¹⁸⁵ Nazývaná také „svátost smíření“; zpověď

¹⁸⁶ Blíže kapitola 3.1.4. Spisy a modlitby

3.1.4 Spisy a modlitby

Jak píše Nosco¹⁸⁷, je pravděpodobné, že skrytí křesťané byli závislí na řadě doktrínálních a liturgických textů, které byly důmyslně skryté, ale které se bohužel nedochovaly do dnešní doby. Tyto texty existovaly pravděpodobně proto, že mnoho z *orašo* bylo proloženo portugalskými a latinskými slovy, a jejich význam by se bez zapsání mohl vytratit.¹⁸⁸

Již zmíněný text *Končirisan no rjaku* byl poprvé vytištěn v roce 1603. Přepsal jej Luis Cerquiera (1552–1614), portugalský biskup. Obsahem jsou pokyny k pokání a modlitby k odpuštění Boha. Tento text hrál klíčovou roli v situaci, kdy *kakure kirišitan* neměli přístup ke kvalifikovaným kněžím. Modlitby obsažené v textu pravděpodobně pomohly mnoha skrývajícím se křesťanům v době perzekuce, kdy mohla být ohrožena jejich víra. Tyto modlitby také sloužily jako náhrada za svátost posledního pomazání.¹⁸⁹

Text byl zpočátku rozeslán v několika ručně psaných kopiích. Jednu z nich měl i *daimjó* Aruma Harunobu 有馬晴信 (1567–1612), který byl v roce 1612 popraven. Jednu z kopií textu *Končirisan no rjaku* také ukázali křesťané z Urakami otci Petitjeanovi v roce 1865.¹⁹⁰ Otec Petitjean (1828-1884) byl jedním ze dvou francouzských kněží, kteří dorazili do Nagasaki v roce 1863 s cílem vybudovat zde římskokatolický kostel pro uctění 26 mučedníků. Kostel v Óuře (大浦天主堂 Óura Tenšudó) dokončili v roce 1864. 18. března 1865 si Otec Petitjean všiml skupinky lidí, kteří stáli v přední části katedrály a hledali sochu Panny Marie. Jednalo se o již zmíněnou skupinku skrytých křesťanů, kteří ukázali kopii textu otci Petitjeanovi.¹⁹¹

¹⁸⁷ Profesor katedry asijských studií na University of British Columbia ve Vancouveru (Univerzita Britská Kolumbie) zabývající se náboženstvím a konceptem individuality v Japonsku.

¹⁸⁸ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 12

¹⁸⁹ Tamtéž, str. 12

¹⁹⁰ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 19

¹⁹¹ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 14-15

Dalšími důležitými modlitbami rozšiřovanými mezi skrytými křesťany byl japonský překlad *Modlitby páně*, známé také jako Otčenáš, v japonštině *Ten ni mašimasu* 天にまします nebo také *Ave Maria*, latinská verze *Zdrávas Maria* přeložená do japonštiny.

Jak již bylo řečeno, i členové *konfraternit* vytvořili vlastní spisy, z nichž některé poskytly základní rámec nauky při nepřítomnosti kněží. Těmito texty jsou kupříkladu *Santa Maria no Mikumi no Okite* さんたゑりやの御組の淀 z roku 1621, v překladu *Pravidla pro spolek Panny Marie*, jejímž autorem je Antonio Janone.¹⁹² Součástí tohoto textu je kapitola *Kumigašira no hitobito kokoroe no koto* くみがしらの人々心得の事, v překladu „Věci, kterým by lidé ze sodality měli rozumět“. Cílem tohoto textu bylo ukázat, jaká pravidla a závazky by měli všichni v organizaci znát a dodržovat. Společnost skrytých křesťanů totiž byla založena na principu vzájemné podpory, uznání a disciplíny.¹⁹³

Dalším významným dokumentem bylo *Tenči hadžimari no koto* 天地始之事, v překladu *Počátek země a nebes*.¹⁹⁴ Tento dokument byl přeložen i do angličtiny. Jednalo se o dílo, které vzniklo až v devatenáctém století, a které bylo biblickým vyprávěním spojeným s tradicí regionu Sotome. Text vychází ze známého příběhu o Noemově arše. Je zde popsáno, jak Noe nazývaný *Papa Marudži* přežil se svými dětmi povodeň díky kánoi, ve které se všichni zachránili.¹⁹⁵

Na rozdíl od *Základů kajícnosti* tento dokument vznikl až po době, kdy začalo pronásledování křesťanů na Ikicuki a Hirado, proto nebyl natolik důležitý a rozšířený jako *Základy kajícnosti*. Byl předáván ústně i písemně, ale pouze v regionech Sotome, Gotó a Nagasaki.

¹⁹² Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 19

¹⁹³ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 10

¹⁹⁴ Viz KASAHARA, Kazuo, Paul MCCARTHY a Gaynor SEKIMORI. *A History of Japanese religion*. Tokyo: Kosei Pub., 2001, str. 440

¹⁹⁵ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 18

Knihou podobného charakteru je i *Džikkadžó* 十ヶ条, *Deset článků*. Tato kniha cirkulovala mezi Sotome, Ikcuki a Gotó. *Džikkadžó* se rozšířilo ještě před obdobím perzekuce. V textu lze najít stručné učení o povaze Boha a Trojice, Kristovi a jeho narození, dále pak učení o Kristově smrti na kříži, deset přikázání, vzkříšení a nanebevzetí. Součástí jsou také eschatologie¹⁹⁶, vyznání, odpuštění, víra a uctívání jako prostředek k věčnému životu.¹⁹⁷

V roce 1941 byla objevena ručně psaná kopie *Orašo no honjaku* オラシヨの翻訳, *Překlad orašii*, která je kombinací katechismu a modlitební knihy. Jedná se o knihu křesťanů z Nagasaki, která byla zabavena společně s dalšími knihami během 90. let 18. století. Jak uvádí Turnbull, je pravděpodobně totožná s *Knihou všech věřících*, o které byla zmínka v jednom z dopisů poslaných z Nagasaki 25. 10. 1600.¹⁹⁸

3.1.5. Kalendář

V Sotome a Gotó byl používán *Sebastiánský kalendář* známý pod japonským označením *Basučansama no higuri* バスチャンさまの日繰り, *Basučansamovy opakované dny*. Jednalo se pravděpodobně o jeden z posledních církevních kalendářů tištěných v letech 1590–1634. Jméno získal po Sebasučanovi, který byl pravděpodobně nejobdivovanějším mučedníkem a evangelistou v Japonsku.¹⁹⁹ Místní tradice říká, že Sebasučan proměnil sluneční

¹⁹⁶ Texty o otázkách smrti, nesmrtnosti duše, vzkříšení a dalších.

¹⁹⁷ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 13

¹⁹⁸ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 19

¹⁹⁹ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 11

kalendář²⁰⁰ na lunární²⁰¹ a vypočítal data pro pohyblivé svátky, jako jsou například Velikonoce, podle svého učitele San Juana.²⁰²

Jarní rovnodennost byla vypočítána jako střed předvelikonočního půstu. První neděle po dvacetidenním období po rovnodennosti byla označena jako Velikonoce. 46. den před Velikonocemi byl dnem nazývaným jako „začátek půstu“ nebo také „Popeleční středa“.²⁰³

Kromě tradičních svátků měli japonští skrytí křesťané také svátky nazývané *sawari no hi* 障りの日²⁰⁴, takzvané „dny odpočinku“, při kterých by se nemělo pracovat. Mezi činnostmi, které by se neměly v tyto dny vykonávat, patřilo setí, sklízení, hnojení a šití.²⁰⁵ V některých oblastech bylo také zvykem, že by se *kakure kirišitan* v určité dny, konkrétně ve středu, v pátek a v sobotu, měli podle doktríny vzdát drůbeže a mléčných výrobků, pokud tyto dny nepředcházely hlavním svátkům.²⁰⁶

²⁰⁰ Kalendář založen na vzájemném pohybu Slunce a Země - gregoriánský

²⁰¹ Kalendář založen na pozorování slunečních cyklů

²⁰² Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 11

²⁰³ Tamtéž, str. 11

²⁰⁴ „dny odpočinku“ – v doslovném překladu ve významu „špatných dnů, bránících dnů“

²⁰⁵ Viz NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>, str. 11-12

²⁰⁶ Tamtéž, str. 12

4. Situace dnes

Dnes se původní skrytí křesťané v Japonsku nazývají *katorikku*²⁰⁷, a po celém Japonsku jich ještě na konci 20. století bylo možné najít asi 400 000, celkový počet všech křesťanů ale dosahuje přibližně 1 000 000. Během období Edo byl používán název *kirišitan*, ale pro odlišení od těch, kteří se stali křesťany později, se pro původní křesťany začal užívat název *katorikku*.²⁰⁸ Skrytých křesťanů je dnes pouze malé množství, a je velice nepravděpodobné, že by mohli v budoucím vývoji křesťanství sehrát nějakou důležitější úlohu.²⁰⁹ Jak píše Halászová²¹⁰, fakt, že *kakure kirišitan* mohli takovou dobu žít v utajení, vychází pravděpodobně z toho, že po vydání zákazu křesťanství a utišení situace byla kontrola již pouze formální, a to v podobě registrace u buddhistických klášterů.²¹¹

Skryté křesťany lze v dnešní době rozdělit do dvou skupin podle zaměření jejich náboženského života. Skupina, která klade důraz na používání posvátných předmětů *nandogami*, žije v oblasti severovýchodního Kjúšú na ostrově Hirado. Na západním pobřeží tohoto ostrova se nachází oblast Nešiko, která je místem křesťanského mučednictví. V roce 1635 zde bylo popraveno 70 křesťanů. Na tomto místě můžeme najít také *Křesťanské muzeum Hirado*²¹² 平戸キリスト教博物館²¹³ *Kakure kirišitan* žijící zde si dodnes zachovávají soukromí a nejsou ochotni sdílet svou víru s lidmi zvenčí.²¹⁴ Druhou skupinou jsou skrytí křesťané z oblasti Sotome, ve které se nacházejí vesnice spojené s pobýváním skrytých

²⁰⁷ „katolík“

²⁰⁸ Viz HALÁSZOVÁ, Věra. Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství. Praha: Academia, 2006, str. 114

²⁰⁹ Viz MALKOVÁ, Eva. *Křesťanstvo v Japonsku so zameraním na moderné historické obdobie*. Olomouc, 2009, str. 17

²¹⁰ Kurátorka asijských sbírek Národního muzea v Praze, kulturní antropoložka a japanistka, vyučující na univerzitě v Kurume v Japonsku

²¹¹ Viz HALÁSZOVÁ, Věra. Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství. Praha: Academia, 2006, str. 105

²¹² „Hirado kirisutokjó hakubucukan“

²¹³ Viz Hirado Christian Museum. In: *Hirado City Official Website: An Island of History and romance* [online]. Hirado, 2014 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.city.hirado.nagasaki.jp/english/sights/museumsdetail.htm#christian>

²¹⁴ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 5

křesťanů již od minulosti, a to Kurosaki, Šicu a Nagata. Tato skupina považuje za nejdůležitější dodržování církevního kalendáře, klade tedy důraz na křesťanské svátky, půst a podobně.²¹⁵

Nejvíce skrytých křesťanů lze v dnešní době najít ve městě Tačiarai v prefektuře Fukuoka na Kjúšú. Lze předpokládat, že tato oblast zůstala křesťanskou po celou dobu skrývání.²¹⁶ Ve městě Kurume nedaleko od již zmíněného Tačiarai dnes můžeme najít několik kostelů, jeden katolický, a také tři evangelické.²¹⁷ Pokud bychom se chtěli dozvědět informace o *kakure kirišitan*, je také možné navštívit muzeum v chrámu *Eikoku dži* s názvem *Kirišitan iseki hakubucukan* キリシタン遺跡博物館, *Muzeum pozůstatků křesťanství*, v Nagoji. Mezi exponáty lze nalézt *fumie* nebo například rukojeti samurajských mečů, na kterých jsou vyryté malé téměř neznatelné kříže. Důvodem pro lokaci muzea v tomto chrámu je poprava asi 200 křesťanů, která se zde konala. Chrám se původně jmenoval *Senbonmacubara* 千本松原, *Tisíc borovic*. V roce 1665 zde byl postaven chrám, aby se zde mohli modlit lidé za duše těch, kteří v těchto místech byli popraveni. V roce 1686 byl chrám přejmenován na současný název *Eikoku dži*. Byl otevřen pro veřejnost v roce 1965. Samotné muzeum bylo otevřeno až v roce 1969, většinu exponátů sestavil místní restaurátor Sató Keiči (*1965).²¹⁸

Známými zástupci *kakure kirišitan* dnešní doby jsou například Fudžimura Hideo, který zastává funkci *odžijaku* v Sakaimě, dále například Óka Tomeiči, *ojadžijaku* v Tanekošitském *cumotu* v Ičibu, Maeda Hideo, *odžisama* v Jamadě, a Torijama Jasutaka, *goban nuši* v Sakaimě.

²¹⁵ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 6

²¹⁶ Viz HALÁSZOVÁ, Věra. *Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství*. Praha: Academia, 2006, str. 106

²¹⁷ Tamtéž, str. 106

²¹⁸ Viz Museum that Very Few People Know About: The Museum of Christian Relics (Nagoya). JONES, Bob. [online]. 2002 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://aribob.enat.jp/kirishitan.html>

4.1. *Ikicuki a Gotó*

Ikicuki je město na stejnojmenném ostrově v prefektuře Nagasaki, které bylo v roce 1991 připojeno k ostrovu Hirado visutým mostem. V období skrývání zde pobývali skrytí křesťané, a i v dnešní době zde můžeme najít několik navzájem odlišných komunit *kakure kirišitan*.²¹⁹ Pro Ikicuki je velice důležitý rybářský průmysl, nejdůležitějšími přístavy jsou zde Misaki, Ičibu a Tačiura. Skrytí křesťané žijí na Ikicuki převážně v zemědělských oblastech Ičibu-zai, Sakaimé, Motofura a Jamada. Najdeme zde také „ostrov mučedníků“ *Nakae no šima*, na kterém byli někteří křesťané popraveni v letech 1622 a 1624.²²⁰ V Ikicuki lze navštívit muzeum s názvem *Šima no jakata* 島の館, kde můžeme najít kromě ukázek velrybářského průmyslu, tradičních svátečních tanců a ztvárnění zemědělství na tomto území, především historické památky související s *kakure kirišitan*.²²¹ Nachází se naproti mostu spojujícím Hirado s Ikicuki. V části muzea zaměřené na odkaz *kakure kirišitan* lze najít malé dřevěné kaple, ilustrované Bible, roucha, kříže i vitráže oken. Exponáty vychází z památek místních věřících. Také zde lze vidět videoinstalaci objasňující historii skrytých křesťanů na Kjúšú.²²²

Na ostrově Ikicuki se nachází také největší bronzová socha v Japonsku znázorňující bódhisattvu Kannon 観音²²³. Kannon je ve věrouce *kakure kirišitan* spojována s Pannou Marií.²²⁴ Kannon v této podobě se modlí za světový mír a bezpečnost lidí na moři a truchlí nad lidmi a mořskými živočichy, kteří na moři zahynuli. Socha zde stojí od dubna roku 1980.

Gotó je město v prefektuře Nagasaki. V minulosti zde probíhaly misie a i v dnešní době zde žije mnoho křesťanů. Nalezneme zde mnoho kostelů,

²¹⁹ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Úvod. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 5

²²⁰ Tamtéž; str. 5-6

²²¹ Další muzeum podobného zaměření najdeme v Nagoji v regionu Čúbu pod názvem Eikó dži.

²²² Ikitsuki Island Museum Shima no Yakata. In: *Japan Visitor* [online]. Aichi [cit. 2016-02-24]. Dostupné z: <http://www.japanvisitor.com/japan-city-guides/japan-museums/ikitsuki-museum>

²²³ 18 metrů vysoká a 150 metrických tun těžká

²²⁴ Blíže kapitola 2.3.1 Vztah k Panně Marii

nejznámějším z nich je kostel *Dózaki*, který byl postaven v roce 1868 nacházející se šest kilometrů od přístavu Fukue.

Je pravděpodobné, že *kakure kirišitan* žijící dnes na Gotó jsou přistěhovalci z poloostrova Sonogi. Je doloženo, že na konci 18. století se na Gotó přestěhovali křesťané a přivezli s sebou své učení. Jejich emigrace byla zapříčiněna bídou, a přesun proběhl na základě vyrovnání mezi *daimjóem* z Ómury, který měl na svém území až příliš mnoho obyvatelstva, a *daimjóem* z Gotó, který měl naopak nedostatek pracovních sil.²²⁵ *Kakure kirišitan* z Gotó lze v dnešní době nalézt především na Fukue, což je nejjižnější ostrov souostroví Gotó.

V populární kultuře²²⁶ se dnes také můžeme setkat s *kakure kirišitan*. V anime *Samurai Champloo* サムライチャンプルー²²⁷ jedna z hlavních postav hledá svého otce Kasumiho Seizóa. Jedná se o samuraje, který je skrytým křesťanem žijícím na Ikicuki. Hlavní hrdinka Fuu hledající svého otce, a další dva muži, cestují do Nagasaki na ostrov Ikicuki, aby zde našli otce dívky. V tomto 26 dílném anime můžeme v jednom z dílů vidět skryté křesťany, kteří jsou vystavováni procesu s *fumiemi*. *Kakure kirišitan* jsou zde také zneužiti pro peníze Japoncem, který se vydává za potomka Františka Xaverského. Můžeme zde vidět setkání skrytých křesťanů a jejich společné modlitby.

4.2. Nagasaki - Kašijama

Kašijama je poloostrov, který byl v dřívějších dobách rozdělen na dvě části. Toto místo dosáhlo svého symbolického významu především proto, že se zde nachází kostel *kakure kirišitan*.²²⁸ V době Edo byla Kašijama rozdělena na dvě

²²⁵ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 6

²²⁶ Fenomény a prvky mainstreamu.

²²⁷ „samurai čanpurú“ viz *Samurai Champloo*. ČSFD [online]. Japonsko, 2004 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/205802-samurai-champloo/>. *Samurai Champloo* nemá český název.

²²⁸ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998, str. 4

města, východní a západní, Higaši-Kašijama patřící do feudálního územního celku *han* 藩²²⁹ s názvem Saga-han a Niši-Kašijama nacházející se v Ómura-han.

Skrytí křesťané z Nagasaki se ve většině přidali ke katolicismu. Jednalo se o křesťany, ke kterým se misionáři po otevření Japonska dostali jako k prvním, a to převážně o křesťany z oblasti Urakami.²³⁰ V dnešní době lze bohužel najít v Nagasaki pouze velmi málo zástupců skupin *kakure kirišitan* a taktéž i malé množství památek, které by přetrvaly dodnes. Po bombardování v roce 1945 v Nagoji bylo mnoho pamětí ztraceno. V roce 1993 prováděl Mijazaki výzkum ve městě Ieno, ale zjistil, že většina z charakteristických zvyků *kakure kirišitan* již vymizela.²³¹

V Nagasaki v roce 2005 proběhla výstava fotografií nagasackých kostelů a katedrál, které souvisejí s pobytem skrytých křesťanů. Konala se v městské čtvrti Heiwa-mači nedaleko kostela v Urakami. Výstavu pořádala Čioko Iwanami, vdova po Hiroaki Misawovi, který pořídil fotografie.²³²

Zajímavou skutečností je, že počty skrytých křesťanů ve všech oblastech působení postupně klesají. Jak píše Turnbull, už je to mnoho let, kdy byly prováděny obvyklé rituály skrytých křesťanů na Sotome, Gotó nebo v Takeru. Průměrný věk *kakure kirišitan* roste, zatímco jejich počet klesá, což zapříčiňuje početní úpadek. Početně nejlepší je situace na Ikcuki, ale i zde byl zaznamenán pokles vyznavačů.²³³

²²⁹ Feudální územní celky transformované a zredukované na dnešní prefektury.

²³⁰ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 6

²³¹ Tamtéž; str. 6

²³² Viz YAHIRO, Noriko. Museum in Nagasaki to show plight of Japan's 'hidden Christians'. *The Asahi Shimbun* [online]. 2014, , 1 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://ajw.asahi.com/article/behind_news/social_affairs/AJ201405070051

²³³ Viz TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998; str. 7

Závěr

V Japonsku, jak je již známo, existuje mnoho různých podob křesťanství, ať už se jedná o oficiální nauku či sekty. Křesťanství v Japonsku je osobitou směsí vlivů západní i východní náboženské tradice. Japonští skrytí křesťané podstoupili těžké období skrývání se před inkvizicí, popírání vlastní víry a dlouhý život v úkrytu. Vyrovnali se s mnoha problémy a své nauky se mnoho z nich nevzdalo ani přes všechny tyto překážky.

Snaha o udržení náboženské tradice japonské skryté křesťany charakterizuje. Působení misionářů v Japonsku mělo kulturní dopad, a přineslo do Japonska nové náboženské vlivy. Byly založeny nové jezuitské školy a další instituce.

V práci byl přiblížen fenomén japonských křesťanských bratrstev. Japonští skrytí křesťané zastávali různé funkce v rámci svého společenství, které jim pomáhaly v udržování nauky. V dnešní době lze nalézt v Japonsku mnoho odkazů k životu skrytých křesťanů, muzeí a památek. Fenomén *kakure kirišitan* má svůj počátek v době Edo, a nejvíce byl rozšířen především v době Meidži, avšak i v dnešní době, i když v mnohokrát menším měřítku, lze najít v Japonsku představitele nauky *kakure kirišitan*. I když však dodnes žijí v oblasti Kjúšú zástupci *kakure kirišitan*, jejich tradice a zvyky ztrácejí postupně na své původní podobě, a obřady se nevykonávají tak často, jako tomu bylo za doby Meidži.

Nauka *kakure kirišitan* je již pozůstatkem minulosti, a není příliš pravděpodobné, že by mohla přetrvat nebo se dokonce rozvinout dále do budoucnosti. Pokud si však *kakure kirišitan* udrží alespoň část svých tradic, nauka japonských skrytých křesťanů bude jistě i nadále národní kulturní památkou.

Seznam použité literatury

1. BOHÁČKOVÁ, Libuše. Úvod. In: ENDÓ, Šúsaku: *Mlčení*. Vyšehrad, Praha 1987
2. BOXER, C. R.: *The Christian Century of Japan*. University of California Press, Berkeley-Los Angeles-Oxford 1951
3. EARHART, H. B. Náboženství Japonska. Mnoho tradic na jedné svaté cestě. San Francisco: Harper, 1993, ISBN 9-788085-190809.
4. ELISONAS, Jurgis. „Christianity and the daimyo.“.In: *The Cambridge History of Japan: Early Modern Japan*. Ed. John Whitney Hall. New York: 1991; Cambridge University Press,
5. HALÁSZOVÁ, Věra. Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství. Vyd. 1. Praha: Academia, 2006, 150 s., [30] s. barev. obr. příl. ISBN 80-200-1441-1.
6. KASAHARA, Kazuo, Paul MCCARTHY a Gaynor SEKIMORI. *A History of Japanese religion*. 1st English ed. Tokyo: Kosei Pub., c2001, 648 p. ISBN 43-330-1917-6.
7. KAWAMURA, Šinzó. Kirišitan šinto sošiki no tandžó to henjó. Tókjó, Kjóbunkan, 2003
8. MALKOVÁ, Eva. *Křesťanstvo v Japonsku so zameraním na moderné historické obdobie*. Olomouc, 2009,
9. MIYAZAKI, Kentarō. The Kakure Kirishitan Tradition. In: MULLINS, Mark. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, Boston: BRILL, 2003,
10. MULLINS, Mark. *Christianity Made in Japan: A Study of Indigenous Movements*. Honolulu: Hawaii University Press, 1998
11. REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-710-6391-6.

12. TURNBULL, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: a study of their development, beliefs and rituals to the present day*. Richmond, Surrey: Japan Library, 1998
13. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 11. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1007, 283 s., [8] s. obr. příl. ISBN 80-858-1037-9.
14. WERNER, Karel. *Náboženské tradice Asie: od Indie po Japonsko : s přihlédnutím k Přednímu východu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 711 s. Religionistika, sv. 5. ISBN 80-210-2978-1.
15. WRIGHT, Jonathan. *Jezuité: misie, mýty a dějiny*. 1. vyd. v českém jazyce. Překlad Gerik Císař. Praha: BB/art, 2006, 335 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-734-1780-4.

Elektronické zdroje

1. Alessandro Valignano and the Restructuring of the Jesuit Mission in Japan, 1579– 1582. In: HOEY III, Jack B. *Eleutheria*[online]. 2010 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=eleu>,
2. GLOGAR, Martin. *Vztah mezi jezuitu a mendikanty v japonském „křesťanském století“*. Brno, 2005. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/14552/ff_m/text.pdf. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.
3. HARRINGTON, Ann M. The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1980, 7/4 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2218>
4. NOSCO, Peter. Secrecy and the Transmission of Tradition: in the Study of the “Underground” Christians. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 1993, 20/1 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://nirc.nanzan-u.ac.jp/nfile/2504>
5. TURNBULL, Stephen R. *Japan's hidden christians, 1549-1999: In two volumes* [online]. 2000 [cit. 2015-04-29]. ISBN 4-93144-34-2. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=TGtLVJWKICYC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
6. WHELAN, Christal. *The Beginning of Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan's Hidden Christians* [online]. University of Hawai'i Press, 1996 [cit. 2015-04-29],
7. ZOUFALÝ, Jan. *PRONÁSLEDOVÁNÍ KŘESŤANŮ V JAPONSKU SE ZAMĚŘENÍM NA OBDOBÍ 1549–1715*. Olomouc, 2011. Dostupné z: <https://theses.cz/id/9w9wuw/00065361-286862475.pdf>. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci

Elektronické články

1. Hirado Christian Museum. In: *Hirado City Official Website: An Island of History and romance* [online]. Hirado, 2014 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.city.hirado.nagasaki.jp/english/sights/museumdetail.htm#christian>
2. Ikitsuki Island Museum Shima no Yakata. In: *Japan Visitor* [online]. 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.japanvisitor.com/japan-city-guides/japan-museums/ikitsuki-museum>
3. Římsko-katolická církev v Japonsku. In: *Japonská studia: portál japonských studií* [online]. Olomouc [cit. 2016-01-27]. Dostupné z: http://wiki.japonstina.upol.cz/index.php/%C5%98%C3%ADmsko-katolick%C3%A1_c%C3%ADrkev_v_Japonsku
4. „samurai čanpurú“ viz Samurai Champloo. *ČSFD* [online]. Japonsko, 2004 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/205802-samurai-champloo/>
5. YAHIRO, Noriko. Museum in Nagasaki to show plight of Japan's 'hidden Christians'. *The Asahi Shinbun* [online]. 2014, , 1 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://ajw.asahi.com/article/behind_news/social_affairs/AJ201405070051

Abstract in English

This bachelor thesis deals with Japanese hidden Christians, the circumstances of the formation of these groups, their cultural traditions and life in the Edo period as well as their religious system.

The introduction gives an explanation of the global situation in Japan in the Edo period, the activities of the missionaries in Japan and the formation of the Christian group called hidden Christians – that is kakure kirishitan. The following chapters provide a characterisation of the life of kakure kirishitan in the Meiji period and its religious system. The final chapter focuses on the present situation of the hidden Christians in Japan.

The aim of this work is to thoroughly describe this religious group, provide an insight into the problems of the Catholic religion in Japan and give an overview of the events, which are related to hidden Christians, from the Edo and Meiji period up to present.

As the work shows, religious group of the hidden Christians still exist in spite of the fact that they are not forced to hide anymore. The work utilized the theoretical sources based on the anthropological researches which deal with the issue of Japanese hidden Christians.

Key words: The Hidden Christians, Kakure kirishitan, Kyushu, Christianity, Tradition

Number of pages: 46

Počet znaků: 71 537

Počet titulů použité literatury: 27

Počet příloh: 0